

TRANSILVANIA

(Buletin de tehnică culturală.)

Cuvânt înainte!

De *Dr. Iuliu Moldovan.*

Președintele „Astreii” culturale.

Completa libertate de acțiune, a despărțămintelor și cercurilor noastre culturale, inițiativa liberă în cadrele largi ale statutelor noastre, au dus la rezultate admirabile acolo unde priceperea, experiența, zelul și perseverența conducătorilor și a colaboratorilor lor au fost la nivelul cerut de necesități, și au dat rezultate mai modeste acolo, unde conducătorii nu au știut sau nu au putut să activeze în mod corespunzător. Cu toate că și în aceste condițiuni de inegalitate a eforturilor depuse și a rezultatelor obținute, bilanțul general al activității „Astreii” este foarte favorabil, el nu ne mai poate mulțumi într'un timp, când conștiința și sentimentul de răspundere națională lăncezesc și perspectiva reducerii solidarității și rezistenței noastre naționale cer imperios maxime eforturi, în toate părțile, permanent și progresiv, pentru unirea și întărirea noastră pe toate tărâmurile, dar îndeosebi pe cel moral-național. Spre acest scop trebuie să-și integreze „Astra” toate eforturile.

În scopul de a generaliza inițiative, experiențe și realizări rodnice și pilduitoare, de cari au beneficiat până azi numai despărțămintele și cercurile culturale, cari le-au creiat, conducerea „Astreii” a organizat întâi întâlniri mai frecvente ale președinților de despărțăminte și transformă acum „Transilvania” într'o revistă de tehnică culturală. Scopul ei va fi de a publica articole de îndrumare din experiența acelor, cari muncesc pe teren, dări de seamă asupra oricărei realizări pozitive, relevând meritul acelor, cari au contribuit la înfăptuirea lor pilduitoare, dând astfel și o modestă, binemeritată recompensă morală, stimulatoare pentru alții; va publica mai departe material pentru conferințe, șezători, comemorări, expoziții și amintiri și documente despre lupte și fapte din trecutul nostru, pilduitoare

pentru viitor, etc., încercând să dea întregului material publicat un colorit etnic-național, să dea astfel gândurilor și activității noastre o direcție mai concretă, mai limitată poate, dar mai efectivă în vederea scopului pe care-l urmărim. Vom însemna cu drag realizările și îndemnurile practice ale altor societăți și așezăminte, cari urmăresc acelaș scop, ca și noi, și nădărdim a le fi utili prin comunicarea experienței noastre.

În acest fel vom încerca să ridicăm nivelul tehnic al activității noastre, să sporim rodul muncii culturale, măsurate prin rezultatele obținute și să creștem mai trainice și permanente legături între toți aceia cari muncesc dezinteresat în cadrele Asociațiunii noastre și, dacă va fi posibil, între toți aceia, cari urmăresc la fel cu noi, ridicarea nivelului cultural al plugărimii noastre.

A fi conducător de despărțământ sau cerc cultural, înseamnă o cinste, dar și o obligațiune; o cinste sfințită și consfințită abia prin rodnică îndeplinire a obligațiunii. Dorința noastră este de a ușura îndeplinirea acestor îndatoriri, de a sfătui și stimula fără a ne gândi o clipă la o uniformizare sau nivelare a muncii, dăunătoare independenței și inițiativei creatoare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O nouă directivă a „Transilvaniei“.

De **Dr. Gh. Preda**, vicepreședinte al „Astrei“.

Posibilități materiale permit de astădată apariția regulată a „Transilvaniei“, sub o formă nouă, cu un scop limitat și bine precizat.

„Transilvania“ va rămâne ca un buletin de îndrumare tehnică culturală, atât pentru organizațiile instituției noastre, cât și pentru alte instituțiuni culturale.

Președintele „Astrei“, dl profesor Dr. I. Moldovan, un înțeleghător al vremurilor și mai ales a împrejurărilor în cari lucrează această instituție, a propus comitetului central în ședința din 13 Ianuarie 1934 ca „Transilvania“ să apară cu conținutul indicat de d-sa în un „Cuvânt înainte“.

Odată cu aceste propuneri, domnia-sa indică măsurile ce trebuiesc luate în vederea apariției „Transilvaniei“ (numirea unui redactor, alegerea unui comitet de redacție, etc.); propuneri și măsuri pe cari comitetul central (cu comisia de publicații din sânul său) și le-a însușit complet.

Cred că expunerea câtorva momente importante din viața de după războiu a „Astrei“, în care se evidențiază.

strânsa legătură dintre publicațiile ei și tehnica propagandei culturale, va justifica și lămurii mai bine conținutul de astăzi al „Transilvaniei“.

La un scurt interval de timp după unirea cu patria mamă s'a convins comitetul central al „Astrei“ că activitatea sporadică a acestei instituții culturale nu mai poate corespunde vremurilor și că o metodizare și sistematizare a propagandei culturale, ieșită din înfăptuirii sau realizări concrete, se impune.

În acest scop comitetul și-a însușit, principial, în 1927, propunerile unuia din vicepreședinții săi.¹⁾

Propunerile erau ieșite din învățămintele obținute în cei aproape 3 ani de practică din despărțământul Sibiu și erau bazate pe principiul prosperității biologice a poporului român. (Principiu, emanat în secția medicală a „Astrei“ dela președintele ei de astăzi, profesorul Dr. I. Moldovan.)

În scopul unei *culturalizări a satului* pe acest principiu, (deci pentru o mai bună adaptare și un mai mare beneficiu de viață individuală și națională), propunătorul recomandă superiorizarea tendințelor sau instinctelor din viața individuală, familiară, socială, etc., înfăptuită sistematic, metodic, ierarhic, în raport cu mijloacele și posibilitățile materiale. Publicațiile „Astrei“ trebuiau negreșit să urmeze calea indicată prin această sistematizare a activității ei și prin metodizarea din propaganda culturală.

Alți distinși membri propagandiști ai „Astrei“ au făcut, de asemenea, propuneri (în scris sau la adunările generale), ieșite tot din practica propagandei lor.

Comitetul central, la propunerea președintelui său de pe atunci, Vasile Goldiș, a hotărât ținerea unui congres cultural.²⁾

În zilele de 24, 25 și 26 Aprilie 1930, s'a putut asista la frumoase și importante discuțiuni, provocate de referatele ce priveau cele 36 probleme (în care intra, negreșit, propaganda și publicațiile „Astrei“, date spre discuție — din timp, — membrilor organizațiilor sale periferice).

Concluziile aduse nu au putut fi executate din cauza împrejurărilor grele prin care a trecut în ultimul timp „Astra“, iar publicațiile ei, în special „Transilvania“, ajunsese să fie redusă („Transilvania“ numai la numărul administrativ).

În adunarea generală din anul trecut (Brașov 1933), doi din distinșii îndrumători culturali ai „Astrei“, prof. univ. Dr. I. Hațieganu (Cluj) și prof.-insp. școl. S. Țeposu (Sibiu),

¹⁾ Dr. Gh. Preda: *Scurtă analiză a împrejurărilor de astăzi, care pot da indicațiuni asupra activității culturale de mâine a „Astrei“.*

²⁾ Congresul cultural, „Transilvania“ Nr. 1-6 (Ian.—Iunie, 1930).

au venit cu importante referate — bazate pe experiența activității lor în despărțăminte, — să precizeze *tehnica de propagandă* la sate și colaborarea între „Astra” și alte societăți culturale, organele Statului și ale autorităților locale.¹⁾

Și aceste documentate rapoarte, ca și propunerile din trecut, vorbind de metodizare și sistematizare, pretind o întocmire bazată pe realizări, pe experiență și observațiuni.

Se impunea deci dela sine ca una din publicațiile „Astrei” să facă cunoscut și pe o scară cât mai întinsă meritoasele activități și înfăptuiri.

O sistematizare, bazată pe principiul prosperității biologice a poporului, un utilaj științific de propagandă culturală, întreprinsă așa, precum preconizează instructivul referat al dlui profesor Dr. I. Hațieganu, are însă nevoie să țină seamă de individualitatea înăscută și dobândită a acelor supuși unei educații integrale.

Dacă individualitatea înăscută este cunoscută cu greu, cea dobândită o putem mai ușor evidenția, cercetând mediul și condițiile de viață ale indivizilor, întocmind cât mai complet acea *hartă culturală de informație*, de care ne vorbește distinsul profesor Dr. Hațieganu în referatul său.

Este cunoscut faptul cum mediul geografic, familiar, social, etc., influențează asupra individualității înăscute și dacă dorim ca prin propaganda noastră să păstrăm conduita bună, pe care o are un individ sau să o modificăm, în conformitate cu anumite legi sociale, profesionale, morale, etc., este nevoie ca această propagandă să păstreze un caracter științific, ținând seamă, atât de structura vieții organice a individului și de natura sufletului său, cât și de influențele mediului (local, regional, etc.), la cari mutații organice al individului s’ar găsi adaptabili sau preadaptati.

Sub acest raport trebuie să observ că legea integrării și diferențierii își găsește o bună aplicație în propaganda culturală.

Dacă unitatea și integritatea organismului nostru se bazează deci pe individualizarea organelor, aparatelor, etc., ce-l compun (cari funcționează solidar și armonic); dacă unitatea și integritatea organismului național se bazează pe individualizarea și armonica funcționare a aparatelor, a regiunilor ce compun statul politic respectiv; tot așa unitatea și integritatea unui organism cultural se va baza tot pe conlucrarea armonică a organelor și aparatelor sale individualizate (a societăților culturale respective).

¹⁾ Biblioteca „Astra” Nr. 18: cu „Tehnica de propagandă la sate” de Dr. I. Hațieganu și „Colaborarea între „Astra” și alte societăți, etc”, de Silviu Teșosu.

Fiecare din aceste societăți constituie la rândul ei un organism propriu, un întreg, bazat încă pe conlucrarea altor organizațiuni individualizate și a. m. d.

Se poate ajunge deci la un progres cultural din țară, numai printr'o unitate armonică de viață culturală, ieșită din realizările proprii ale fiecărei societăți în parte. Iar pentru progresul acestora din urmă se va ține seamă de individualizarea fiecărei organizațiuni, deci de toate moștenirile proprii, care constituie caracterul particular al localității sau regiunii respective.

Cele expuse până în prezent justifică câteva din directivele „Transilvaniei“ și anume:

Indrumările culturale expuse trebuie să reprezinte realizări întreprinse asupra unor persoane cu individualități apropiate, nu numai prin naștere, dar și prin localitate.

Este vorba de: tradiții, obiceiuri, datine, port, muzică, dans, aplicațiuni artistice, profesionale, etc. proprii localității respective.

Chiar inspirațiunile și creațiunile din aceste localități se consideră ca însușiri proprii indivizilor sau colectivității respective.

Făcându-se cunoscute realizările din aceste organizațiuni individualizate, cu siguranță că se vor excita: amorul propriu și ambiția altor indivizi și colectivități, producându-se stimulul și concurența folositoare unei propășiri culturale.

În al doilea loc: pentru a se ajunge la o integrare culturală generală, se va infiltra în fiecare organizațiune culturală ideea, că este o parte integrantă dintr'un tot și pentru binele întregului se impune o utilizare a tuturor energilor în atingerea acelui-aș scop.

În sfârșit: „Astra“ va ajuta la progresul cultural al țării, consolidând legăturile și colaborarea cu celelalte societăți, încercând adaptări cu bunele înfăptuiri realizate în alte puncte ale țării și făcând cunoscut pe acele ale sale, precum și toate necesitățile sau greutățile întâmpinate în activitatea sa, pentru ca printr'un ajutor comun să-și poată mări contribuția la buna funcționare a întregii propagande culturale.

Scotând din conținutul „Transilvaniei“ beletristica și alte părți, redată bogat și clar în numeroase reviste de propagandă (în special acele ale „Fundațiilor Regești“), limitând conținutul ei la îndrumări culturale, ieșite din realizări, la fapte și evenimente pilduitoare din trecut, la un material-tip pentru șezători, conferințe, etc., la descrierea activității mai importante a comitetului central, a celorlalte organizațiuni ale „Astrei“ (secții, despărțăminte, cercuri culturale), precum și a altor societăți culturale, etc., „Transilvania“ ajunge adevăratul buletin de tehnică culturală,

plănuit în mintea atâtor propagandiști, cu conținut bine precizat, în propunerile de mai sus ale președintelui nostru profesor I. Moldovan.

Negreșit că acest buletin (poate unele în țara noastră) va interesa pe toți cei ce vor dori să aducă contribuția lor de apostoli culturali într-o propagandă culturală.

Experiențele și observațiile pe terenul de propagandă culturală, deși pot da rezultate aproximative (dat fiind dinamismul vieții, manifestările ei și interpretările ce se pot aduce), totuși, rămân ca mijloace de investigații științifice, mai sigure și cu garanții mai mari de succes pentru propaganda întreprinsă de alții.

Ideile noi și frumoase pe care le produce mintea în direcția organizării și propagandei culturale, nu trebuie să rămână numai în cadrul activității sufletești, ci trebuie să se înfăptuiască în viața socială, care va continua mereu să fie luminată și încălzită de idei generoase.

Facem deci un apel călduros la toți membrii noștri (propagandiști în același timp), în special la cei din despărțăminte și „Cercuri culturale“, precum și la alți propagandiști din alte societăți culturale, să trimită spre publicare în buletinul „Transilvaniei“ rapoarte despre experiențele și observațiile din practica propagandei lor culturale, inițiative, precum și orice alt articol ce se poate referi la conținutul de mai sus al buletinului, fiind convinși că prin aceasta folosesc nu numai ca învățământ, în practica altora, dar și la întocmirea unui bun, adevărat și sistematic plan de organizare și de propagandă culturală.

Figuri și fapte pilduitoare, din trecut.

† Vasile Goldiș.

De Dr. Iuliu Moldovan.

A plecat dintre noi fostul nostru președinte iubit și venerat, Vasile Goldiș, unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai generației de luptători și îndrumători din epoca de jertfă și glorie premergătoare unirii. Înzestrat cu un suflet larg și generos în falnica-i figură, cu o minte superioară, dornică a pătrunde taine, de a adânci probleme și a afla adevăruri, a fost o personalitate de o rară armonie și distincțiune în alcătuirea și înfățișarea ei. O comoară de potențialități a moștenit, dezvoltate în însușiri strălucitoare,

o educațiune înrădăcinată în învățăturile trecutului, dirijată de vocațiunea de a trăi, munci și jertfi totul pentru binele neamului, o adâncă credință că numai respectarea legilor dumnezeiești poate duce omul la libertate și neamul la biruință, dorința — mai de parte — de a împărtăși generos cu mulți alții gânduri și adevăruri îndrumătoare și luminătoare de drumuri, toate aceste însușiri l-au predestinat și îndemnat de a fi unul dintre cei mai distinși conducători și educatori ai neamului său. Pentru binele acestui neam și-a cheltuit toate gândurile și toate forțele: ca dascăl pentru istorie și limba română, sădind în mintea și sufletul elevilor dragostea și recunoștința pentru înaintași și mândria de a fi român, ca învățat, cercetând trecutul și contribuind la luminarea lui, pilduitoare pentru viitor, ca gazetar, cărmuind gândirea obștei românești spre disciplină, solidaritate și rezistență națională, ca deputat, luptând hotărît și înțelept pentru drepturile neamului său. Un educator și predicator de înalte gânduri a fost totdeauna, o îmbinare fericită și armonică a omului de știință și de credință, convins fiind că numai această armonioasă îmbinare de știință și credință poate forma adevărata cultură a unui popor.

Toată această comoară de energii a pus-o în serviciul Asociațiunii noastre, atunci, când — ca ce cel mai indicat — a fost ales președinte al ei, iar timpul cât a stat în fruntea „Astrei“, a însemnat pentru aceasta o epocă de glorie, de lărgire de cadre, de intensificare și sistematizare a activității, de sporire a prestigiului acestui vechiu așezământ cultural.

Ne vom mândri cu el, cum ne mândrim cu uriașii gândiri și înfăptuirii cari au condus Asociațiunea înaintea lui: îi vom păstra totdeauna o adâncă recunoștință și amintirea personalității și faptelor lui ne va servi spre pildă și îndemn.

Panegiricul la înmormântarea fostului președinte Vasile Goldiș

rostit de vice-președintele „Astrei” cul. **Dr. Gh. Preda.**

În numele membrilor societății culturale „Astra”, dau expresiune celor mai distinse și binemeritate omagii aceleia ce a onorat cu președenția sa efectivă, aceleia, care a fost membrul ei de onoare, marelui și bunului român și patriot V. Goldiș.

Cei ce a cunoscut mai mult timp cu el, cei ce l-au cunoscut mai de aproape, arătând meritele sale în alte domenii de activitate, vor evoca negreșit, importante momente din viața sa. Să-mi fie permis să rezum pe acele ce privesc activitatea sa ca președinte la Asociația culturală „Astra”, între anii 1923—1932.

Omul școalei și al bisericii, mare pedagog și profesor, Vasile Goldiș a fost ales președinte la „Astra” în vremuri grele pentru ea și țară. Era epoca când unii din membrii acestei societăți, prea mult vrăjiți de realizarea idealului nostru național, prea adânc intrați în vâltoarea vellei sociale și politice, uitaseră că „Astra” își are un rost și în cadrul României întregite și răspundeau greoiu chemării acelora, cari prin activitatea lor căutau să mențină „Astra” pe piedestalul pe care o așezaseră înaintași.

Cu personalitatea sa, cu puterea sa de muncă, cu agerimea spiritului său, Vasile Goldiș își illustrează activitatea la „Astra”, reorganizând despărțimintele și secțiile. În 1925 cutreeră toate capitalele județelor din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, luând contact cu organizațiile acestor despărțăminte, militând pentru mărețele ținte ale „Astrei” și stăruind pe lângă autorități pentru ajutoare materiale necesare propagandei în despărțăminte. A intervenit și obținut subvenții dela Stat, iar, — ca Ministru al Cultelor și Artelor, — a înscris pentru „Astra” sume în buget, căutând totodată să-i asigure viitorul, prin acordarea unor concesiuni de cinematograf. Trebuie să mărturisim că datorită acestora din urmă „Astra”, în ultimii ani, a putut avea viață și pași chiar înainte.

A ajutat organizarea culturală din Basarabia și Dobrogea. În dorința de a evidenția meritele eroilor și martirilor noștri, a organizat marile solemnități în memoria lui Avram Iancu. A contribuit la cimentarea legăturilor dintre frați, făcând vizite și descălecând în casele culturale și naționale din Vechiul Regat (în special la București și Breaza).

Organizează în 1930 marele congres cultural. Primul „parlament cultural” (cum îl numea), pentru solidaritatea sufletească și îndrumarea poporului român, spre nobilul ideal al chemării sale istorice. A reprezentat „Astra” cu demnitate, întâmpinând cu cuvinte măestrite și entuziaste personalitățile ce o vizitau.

A deschis adunările noastre generale cu discursuri înălțătoare, pline de idei înțelepte, de noi orizonturi pentru binele și dezvoltarea culturii noastre și, în special, a „Astrei” noastre.

O oglindă fidelă a întregului serviciu făcut la „Astra” de marele dispărut, nu se va putea avea decât detaliind fiecare din sumarele activității enunțate mai sus. Ele sunt cuprinse de altfel în publicațiile acestei societăți și vor putea fi înscrise la timp în istoria marilor oameni ai neamului.

Timpul îmi va permite, totuși, să menționez că Vasile Goldiș a căutat să dea pentru sufletul nației sale, tot ceea ce un bun patriot, profund cugetător și entuziast apostol cultural poate da din comoara minții și sufletului său.

Indemnând poporul ardelenesc și din alte regiuni ale patriei întregite să practice în viața sa deprinderi intelectuale și morale bune, întreținând în sufletul acestui popor dragostea de neam și de țară, V. Goldiș știa că-l ajută să meargă sigur și în unire cu toți frații pe calea adevărată a civilizației și progresului.

Dacă prin acest apostolat D. Goldiș răspundea chemării sale sufletești, prin aplicarea lui conștiințioasă rămânea pe mărețul pedestal al muncii cinste și altruiste, pe care se înălțaseră înaintașii săi vrednici de laudă.

Pătruns vesnic de un același ideal, încălzit mereu de aceeași flacără a culturii noastre naționale, D. Goldiș a pășit în viață cu modestie, dar a pășit mereu înainte, aducând până în ultimul timp jertfe pentru cauza culturală a neamului.

Sforțările apostolatului său cultural sunt cu atât mai vrednice de laudă cu cât (precum am spus) vârtejul materialismului și mecantilismului cuprinsese sufletele unora, indiferentismul pentru cele culturale și naționale acele ale altora, iar momentele erau destul de potrivnice unei bune reușite în propaganda culturală. D. Goldiș însă nu a disperat. El persevera. El stimula și cu același entuziasm, cu care a lucrat la pregătirea poporului înainte de război, a lucrat și mai târziu la întărirea și dezvoltarea lui.

Deși suferind și pus în imposibilitate să vină în ultimul an al președenției sale la sediul „Astrei”, D. Goldiș

cu ideile și sfaturile sale înțelepte date în scris, răspândea veșnic un exemplu de muncă și cinste, de abnegație și de devotament pentru noi, toți, cei ce ne găseam la distanță. Numai la insistențele sale prelungite, din anii 1931 și 1932, adunarea generală din Deva primește cu mult regret, demisia sa.

Trebue să se mai știe că, deși fără avere, D. Goldiș a refuzat de cele mai multe ori să primească dela „Astra” chiar cheltuelile de transport, pe cari i le acorda statutele acestei societăți.

Dacă florile îndoielii, răutății și ingraturilor au putut fi aruncate de unii asupra activității sale ca președinte la „Astra”, este locul aici, în fața srierului său, ca noi, cei care l-am secondat în activitatea sa, să spunem că actele și faptele sale dela „Astra” corespund cu totul întregii și meritoriceii activități naționale, sociale și politice.

Munca și jertfa pentru un neam, depuse de un apostol cultural, în vremuri grele, știm că constituie o luptă din cele mai acerbe și aduce de multe ori suferință.

Dacă recompensa muncii este în raport cu eforturile făcute și cu suferința pricinuită, trebue să se știe că eforturile și suferințele pe teren cultural ale lui V. Goldiș îi dau dreptul la toată recunoștința și admirația neamului, îi dau dreptul să fie așezat în rândul eroilor, îi dau dreptul să fie un exemplu pentru generațiile viitoare. Actele și faptele lui V. Goldiș, ca și ale atâtor alți înaintași ai neamului omenesc, constituiesc dovada strălucitoare, că un popor nu numai că nu poate pieri, dar nici nu poate fi știrbit în drepturile sale, cât timp are oameni, cari știu să țină aprinsă în sufletul lui făclia dragostei de neam.

Actele și faptele lui D. Goldiș sunt lumini grăitoare pentru mințile și sufletele celor ce rămăneau în viață, sunt îndemnuri pentru munca productivă, cinstită, solidară, sinceră, pe care el a aplicat-o în viață.

În fața srierului aceluia ce a lăsat un testament așa de frumos la „Astra”, să ne cercetăm sufletul și conștiința, să medităm adânc asupra angajamentului moral la care suntem supuși prin această moștenire, să fim atenți ca vânturile vrășmășiei dintre noi să nu răscolească mormântul său și nici pe acelea ale altor înaintași, vrednici de laudă. Să ținem seamă de îndemnurile ce ni le provoacă actele lor și, răspunzând chemării noastre culturale și naționale, răspunzând obligațiilor noastre de buni români, să le permitem și să permitem și lui D. Goldiș o odihnă în pace, fiindcă și-a făcut pe deplin datoria.

† Ștefan Cicio-Pop.

De **Dr. Iuliu Moldovan.**

Rar unul dintre vechii luptători naționali a întruchipat atât de perfect și complect, atât de reprezentativ, toate calitățile nobile ale neamului nostru, ca Ștefan Cicio-Pop. Arareori s'a întâlnit concentrate în aceeași personalitate atâta înțelepciune, credință, cinste, modestie, răbdare, bunătate, demnitate, eroism, spirit de jertfă și o nețărmurită dragoste de neam și glie. În vremuri vechi, cu selecțiunea lor mai severă erau, poate, mai frecvente, atari figuri gigante ca înfățișare și fire, în cari natura a ținut să exemplifice în modul cel mai strălucit comoara de patrimoniu firesc, caracteristic neamului nostru. Se nasc indeosebi atunci atari înțelepți și hotărâți conducători și îndrumători de neam când acesta este îndelung amenințat în ființa și existența lui și când eroice efortări de generații se cumulează pentru a găsi calea salvatoare din primejdie.

Parcă din vremuri vechi, în timp de supremă primejdie s'a coborât între noi un atare sfetnic părintesc, un înțelept luptător pentru eliberarea noastră, pentru încheierea unirii și pentru ca să asiste și îndrume neamul său în primul ani de libertate, plini de riscuri și posibilități de deviere.

Acum și-a terminat misiunea pe pământ după o viață de sacrificii, lupte și rodnice realizări, a plecat dintre noi așa cum era și cât trăia, încărcat cu dragostea, venerațiunea și recunoștința unui neam întreg.

Prin exemplul vieții și faptelor lui va rămâne și de aici înainte un îndrumător și educator al neamului, care-și va aminti de el totdeauna cu adâncă recunoștință și venerațiune.

† Teodor Mihali.

Steagul negru a avut prilejul să anunțe de pe frontispiciul „Muzeului Asociațiunii“ moartea altui brav între bravi, a conducătorului Teodor Mihali.

Serviciile aduse de vajnicul și idealistul luptător, care a suferit chiar și temnița, ca memorandist, apoi serviciile ca deputat, ca președinte al blocului parlamentar al naționalităților în parlamentul maghiar, în România întregită ca senator și primar al Clujului, s'au repercutat și asupra vieții culturale românești, deoarece fără de lozincile sănătoase, întremătoare, emenate dela un T. Mihali, opinia publică româ-

nească n'ar fi fost așa de trează, așa de vigilentă și așa de pregătită de rezistență națională în clipele grele ale istoriei.

Pe lângă această activitate socială, politică — a găsit T. Mihail timpul necesar să se dedice și idealurilor „Astrei” noastre culturale. Membru fondator, încă din 1905 președintele despărț. Dej, timp de 11 ani (1900—1911), fiind delegat de comitetul central să reorganizeze, în 1900, despărț. Dej, a fost unul din conducătorii conștientțoși și entuziaști ai „Astrei” noastre. Pierderea grea o simțim, deci, cu toții.

De aceea plecăm steagul îndoliat în fața memoriei celui dispărut și — dorind ca sfaturile, îndemnurile, lozincile date de T. Mihail să germineze în mijlocul nostru, spre binele societății — rostim și noi un „Odihnească în pace”!

Redacția.

† I. G. Duca.

Este încă vie în sufletele noastre, ale tuturor, cotropitoarea durere și nesfârșita spaimă ce moartea năpraznică a lui I. G. Duca a pricinuit-o.

Ecourile tragicului eveniment stăruiesc cu o impresionantă fidelitate în paginile gazetelor, în foile revistelor, în discursurile publice, în conferințe academice și mai presus de toate, în inimile noastre ce au presimțit în I. G. Duca o blândă întrupare a unui val de profundă umanitate.

La atâtea pioase omagii ce i se aduc mereu, „Asociațiunea pentru cultura și literatura poporului român” se alătură astăzi — cu prilejul reapariției „Transilvaniei” — mărturisindu-și încă odată sincera ei admirație pentru înfăptuirile personalității lui culturale.

Între crezul „Astrei” și idealurile vieții lui I. G. Duca a fost de altfel — totdeauna — puternice afinități.

Autentic spirit cultural în primul rând, cinstind și prețuind valorile spiritualității, el însuși un creator în marmura verbului, fină și eleganta sa elocință însemnând o pagină strălucită în istoria oratoriei noastre, alături de atâtea rânduri de atentă scrutare în adâncimile sufletului omenesc, I. G. Duca a cuprins, de așemenea, în inima sa generoasă suferințele fără de număr ale țaranului român. A fost — la îndemnul lui Spiru Haret — una din figurile pletacel romantice de după 1900 ce-și ctitorea în suflet un colț pentru însușirile poporului nostru.

Începuturile vieții sale publice coincid de altfel cu opera de organizare a *cooperației*, la a cărei cristalizare — cu neîntrecut entuziasm — a contribuit, colindând patru

ani în şir satele vechiului regat întru propovăduirea ridicării naţionale a celor mulţi şi năcăjiţi, a celor ce trăiau într'o stare de tragică primitivitate.

Când mai târziu, în 1914, după dispoziţia lui Spiru Haret, urma să se hotărască asupra succesiunii acestuia la Ministerul Instrucţiunii Publice, alegerea a căzut asupra lui I. G. Duca ce a lucrat şi aci — în scurtă vreme în care a ilustrat departamentul — cu idealismul lui de totdeauna.

E locul să amintim aci neşărmurita dragoste pe care I. G. Duca a arătat-o de atâtea ori, Ardealului şi în special „Asociaţiunii” noastre, la ale cărei chemări răspundea cu graba atentă a omului ce ştie să preţuiască opera de educare a poporului. La funerarile lui, Dr. N. Lupu a relatat — în această privinţă — un fapt de o deosebită semnificaţie. Punându-l odată întrebarea „*ce ar fi făcut dacă ar fi fost extrem de bogat*”, I. G. Duca i-a răspuns cu sufletul darnicilor boieri de odinioară: „*Aş fi întrebuinţat toată averea mea pentru o operă culturală în Ardeal*”.

Sunt aceste vorbe ce dau personalităţii lui I. G. Duca un relief de autentic apostol cultural, îndreptăţind cu prisosinţă omagiile „Asociaţiunii”, înierustate în rândurile noastre de ploasă închinare.

Redacţia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din vremuri grele.

De **Dr. A. Vaida-Voevod.**

Contele Mihail Károlyi întreţinea bune relaţii cu tinerii sociologi, în frunte cu Oskár Jászi, grupaţi în jurul revistei „XX század” (secolul XX). Colegul Milan Hodza, deputat slovac, număra între acei tineri doctrinari, mai mulţi prieteni şi cunoscuţi intimi. Între alţii pe Diener-Dénes Iosif. Prin Hodza, făcând cunoştinţă cu domnul Diener D. I. în ziua de 16 Octombrie 1918, amicul Hodza îmi comunică dorinţa dlui Diener D. I. de a se întâlni cu mine spre a-mi comunica ceva din partea contelui M. Károlyi. Întrevederea a avut loc, în prezenţa dlui Hodza după masă, la cafeneaua „Cornul de vânătoare”, iocul de întâlnire din Budapesta al românilor.

DI Diener ne făcu un expozeu asupra situaţiei politice. Apoi îmi comunică invitarea contelui Károlyi de a avea un schimb de idei cu conducătorii românilor. I am răspuns că o să comunic prietenilor mei dorinţa şefului partidului 48-ist. Considerând însă că aveam să fac declaraţia în numele Partidului Naţional Român în Cameră, am căzut

de acord ca în ziua, în care voiu fi ținut discursul să ne întâlnim, la ora 9 seara, în Palatul Károlyi.

În 18 Octombrie după amiaza am ținut șfat: Mihail, Ștefan C. Pop, Aurel Vlad, Ioan Erdélyi și Aurel Lazar, fiind numai noi, dintre deputații români și membri ai comitetului, prezenți la Budapesta. Mihail și Ștefan C. Pop au declarat că ei nu doresc să participe la întâlnirea proiectată. Să mergem noi, ceilalți. Să băgăm însă de seamă că, desigur, va fi la mijloc vreo cursă, vreo intrigă ungurească. Cei alți patru înși am răspuns: ei și? vom fi măcar informați și, dacă va trebui, vom răspunde cu o — contraintrigă.

Sosind la ora 9, i-am găsit la Conte Károlyi pe d-nii Jászai Oskár, Szende Pál și Diener Dénes I.

Contele, răzimat de șemineu și-a introdus comunicarea cu următoarea declarație: „Vă mulțumesc, domnilor, pentru amabilitatea cu care ați răspuns rugămintei mele de a veni. Nu putem ști în situația politică ce va aduce ziua de mâine. După ce, precum o să vedeți din cele ce Vă voi expune, nu ar avea nici un rost ca să vorbim ascunzându-ne gândurile, vă rog să renunțați la orice rezervă, să fiți cu desăvârșire sinceri. De altcundă nu s'ar putea atinge scopul discuției noastre. Eu îmi voi arăta pe față cărțile. Mai fie bine stabilit că, oricum s'ar desfășura evenimentele în viitor, din partea mea și, sunt sigur că și din partea dv., tot ce vom discuta nu va avea nici o consecință din cauza manifestării sincere a opiniei. Eu din parte'mi vă dau aceasta asigurare. (Mică pauză). Noi, cei patru: „de acord“. Domnilor, se poate că M. S. Regele să-mi încredințeze formarea guvernului. Nu știu dacă se va întâmpla, nici dacă voiu primi. La nici un caz nu-mi fac iluzie că, în împrejurările actuale, interne și internaționale, ași putea realiza ceva fără concursul dv., a românilor, al celorlalte naționalități și al social-democraților. Românii sunt însă la tot cazul factorul determinant. De atitudinea dv. depinde hotărârea pe care voiu lua-o. Dacă participați la guvern, ași avea toate șansele de reușită. Dacă nu, atunci nu-mi pot face iluzii. După cum s'au dezvoltat lucrurile întrebarea principală, în momentul de față este să știu următoarele: Românii, în cazul unui plebiscit, după părerea dv., ar vota pentru rămânerea în cadrele Ungariei ori pentru alipirea lor la România? Vă rog să-mi comunicați deschis credința dv.“

Aurel Vlad ședea la stânga contelui, eu lângă Vlad, vis-à-vis Jászai, Szende, Diener, lângă acesta Aurel Lazar, iar față'n față cu Károlyi, răzimat de un scaun, Ioan Erdélyi.

După ce contele își terminase expunerea, urmă o tăcere de secunde. Deodată luă cuvântul Aurel Vlad. Dânsul, cel mai impulsiv între noi și mai liber de reticențe.

„Die conte“ zice el, „ca să pot răspunde sincer și precis, dă-mi voie să-ți atrag atenția asupra unor fapte recente. Avem și noi informațiile noastre. Știm că la Oca, nu s'a putut sparge frontul românesc cu toate că erau de față și trupe germane. Unități alsaciane au dezertat, ceea ce a stricat tot planul luptei. Alsacia, știm, a fost franceză. Abea la pacea din Versailles populația alsaciană a ajuns din nou sub stăpânire nemțească. În timp de două generații pe nemții, pe care Franța în timp de 6 generații, nu i-a desnaționalizat, Germania a avut toate posibilitățile să-i cucerească pentru sine. Totuși, ce vedem? Alsacienii suflătește sunt francezi, cu toate că limba lor, sub lunga stăpânire franceză, a rămas germană. De aceea preferă să dezerteze, suportând toate riscurile. După atâtea generații pentru inima nemților din Alsacia, Franța a rămas patria, pentru care, când numai pot, se jertfesc.

„Ce dovedește acest fapt? Că Germania nu a știut să trateze astfel acel popor, încât să-l cucerească, să facă din germanii alsacieni patrioți germani. Dvoastră, maghiarii, ați stăpânit 1000 de ani această țară. Ați avut în mână toate mijloacele administrative, financiare, culturale, sociale, spre a mulțumi popoarele nemaghiare. Nu vreau să fac o critică a trecutului. Constat o stare de fapt, pe care o cunoașteți cu toții. Toate popoarele nemaghiare sunt adânc nemulțumite. Toate sunt ostile Ungariei. Noi, românii, am stat în permanent contact cu România. Limba, cultura, naționalismul nostru e la fel. Chiar și dacă nu ar fi în amintirea tuturor persecutările suferite de nenumărate generații, din timp de pace, nici ceea ce a pățimit întregul nostru popor de când s'a început războiul, dar însăși puterea elementară, a ideii naționale, cred că, pentru cazul unui plebescit, ar asigura dacă nu unanimitatea, la tot cazul aproape unanimitatea voturilor românești, pentru unirea cu România“.

După o tăcere impresionantă de un moment, Károlyi se adresează către mine. „Părerea d-tale d-le deputat?“ „Nu am nimic de adăus celor spuse de colegul Vlad, sunt cu totul de părerea lui.“

„Dar d-ta (către Erdélyi)?“

„Dă acord cu Vlad, întru toate“.

„Iar d-ta (către Aurel Lazar)?“

„Sunt absolut de aceeași părere cu Vlad“.

Contele a început atunci cu multă stăruință să expună vechile teze maghiare, că Ungaria, înconjurată de munți

și râuri, e predestinată să fie o unitate geografică politică; că Dunărea asigură dezvoltarea economică a acestui stat, că nu putem tinde să mergem spre Orient, spre Balcani, unde e o lume încă primitivă, unde instituțiile sunt barbar aplicate în comparație chiar cu stările din Ungaria; că interesele economice ale teritoriilor românești sunt mai asigurate în cadrele Ungariei decât ar fi într-o Românie mărită prin Ardeal ș. a. m. d. Apoi a luat dl Szende cuvântul, accentuând în deosebi considerațiile economice-financiare, iar pe urmă Jászai, care a desfășurat o pledoarie, invocând un material bogat sub raport istoric, sociologic, etc. După el a luat cuvântul Aurel Lazar. Într-o replică strălucită le-a ripostat tuturor, răsturnând cu date pozitive și științifice toate afirmațiile domnilor maghiari. Pe rând ne-am amestecat cu mine Vlad, Erdély și, în discuție, deasemenea Károlyi și Diener. La sfârșit nu mai era vorba că ce vor face românii, cum va vota poporul român. Se dezvoltase o discuție contradictorie, în toată regula, susținând noi că pentru ce nu putem rămâne la Ungaria, iar ei, făcând eforturi ca să ne convingă că interesul românesc e ca să voteze românii contra unirii cu România.

În fine s'a căzut de acord că numai reprezentanții românilor, delegați din toate ținuturile locuite de români ale Ungariei, întruniți în „Conferința Națională“, pot avea dreptul și atribuția de a se pronunța definitiv.

* * *

Din partea slovacilor contele Károlyi a primit un răspuns analog. Să știe ceea ce s'a întâmplat apoi, când Károlyi a ajuns în fruntea Ungariei. Cuprins de desperare că nu își putea salva țara, a predat puterea comuniștilor lui Kun Béla, căzând jertfă credinței că puterile întrunite în conferință la Paris, sperându-se, vor salva „Ungaria milenară“. Aceasta însă nici o putere din lume nu o mai putea mântui. Armata română a salvat însă existența Ungariei de astăzi, a Ungariei reale, maghiare, punând, cu eroism, capăt anarhiei comuniste a lui Kun Béla și deschizând calea, spre a putea intra în Budapesta înălțimea Sa Horthy și Excelența Sa contele Șt. Bethlen.

Revizionism?

Da, ar trebui revizuit, anume că: ce s'ar fi ales de Ungaria și de toți revizioniștii patriotarzi de astăzi, fără de intervenția glorioasă a armatei române.

Hoc quoque meminisse iuvabit.

„Conferințe-tip“.

Prof. Dr. I. Hațieganu.

În lucrarea mea „Technica de propagandă, la sate“, am anunțat că comitetul central și secțiile literare și științifice au rolul de îndrumător-conducător și creator. Secțiile literare și științifice, fiind forul științific al „Astreii“, trebuie să pună la dispoziție toate armele științei pentru propagandă și opera culturală.

Pentru formarea unei opinii publice unitare este nevoie de o propagandă metodică, clară și tenace. Această propagandă numai atunci va fi încununată de reușită, dacă, afară de stăpânirea unei tehnici și a unei aparaturi de utilaj, va avea o *doctrină*. „Astra“ are o doctrină culturală și națională, bazată pe principiul *biologic*. Această doctrină a sănătății integrale, intelectuale, spirituale și fizice și astfel, a progresului în toate domeniile vieții naționale, așteaptă să fie răspândită în masele largi ale neamului.

Pentru ducerea la izbândă a acestor idei, pentru sensibilizarea maselor față de aceste principii, este nevoie ca propaganda să fie unică și bine documentată. Tocmai această țintă finală ne impune, ca să pornim pe drumul ce trebuie să ducă la biruință, înarmându-ne cu o experiență ce s'a dovedit justificată și efecăce.

Azi se vorbește la noi foarte mult. Românul se naște ori poet, ori conferențiar. Fiecare vorbește după cum este dispus și pregătit. Aceasta o poate face în contul său, să o facă însă cât mai rar. Noi, cari suntem înrolați la „Astra“, avem o doctrină — nu putem să vorbim decât sub flamura acestei doctrine. Această considerațiune impune ca asupra întregii doctrine — și asupra tuturor problemelor și chestiunilor — cari au legătură cu această chestiune — să se pună la dispoziția conferențiarului „Astreii“ „conferința-tip“.

„Conferința-tip“ nu va desvolta toată problema, în amănunt. Va da numai ideile, noțiunile fundamentale — pe cari apoi conferențiarul le va întregi, le va explica — urmând a documenta importanța lor — fără a modifica nimic din acele directive stabilite.

Conferențiarul, într'un spirit familiar — frățesc — utilizând un limbaj simplu — plin de imagini, de pilde — va năzuî să cucerească auditorul pentru ideile discutate.

Conferențiarul să nu dea pe savantul — să nu se admire pe sine însuși, ci să se coboare în mijlocul poporului, cu blândeță — bunătate — fără însă a trece în banal.

Conferențiarul va fi totdeauna ordonat în ideile sale, vorbind limpede, frumos și scurt. Numai astfel „conferințele-tip“ vor avea și „conferențieri-tip“. Mai bine puține vorbe, bune, sfaturi înțelepte, decât o conferință fără de sfârșit și fără de învățătură.

„Conferințele-tip“ vor îmbrățișa *toate* problemele și vor fi ultimul cuvânt al științei. Astfel aceeași problemă nu va fi explicată în zece feluri. Am asistat odată la un ciclu de conferințe ce tratau același problemă. Conferențarii, nepunându-se de acord, s'au contrazis în fiecare conferință, iar publicul a ieșit și mai zăpăcit, neputând să-și cristalizeze noțiunile câștigate. În contradictoriu să se discute în fața unui public selecționat, ori în fața unei societăți savante. Când voim să răspândim cultură în masele largi ale poporului și mai ales când aceeași cultură se răspândește de societăți culturale, numai o *unitate de vederi și de fapte* asigură succesul.

„Conferințele-tip“ vor fi scrise, deci, pentru a fi rostite. Aceste „conferințe-tip“ vor fi îndrumătorul aceluia, care vorbește, ca astfel să nu vorbească ceea ce el crede, ci ceea ce „Astra“ și-a fixat ca scop și crez.

„Conferințele-tip“, pregătite în 30—40 de propoziții lapidare, vor fixa ultimul cuvânt în problema prezentată și vor fi scrise de un membru specialist al „Astrei“, trecând prin secțiunea literară ori științifică respectivă, care va fi ultima instanță, unde se va putea corecta, adăoga ori șterge, ceea ce pare o censură, însă ceea ce e necesar pentru o „conferință-tip“.

Noțiunile fundamentale prezentate vor fi ilustrate cu istorioare, cu snoave și se vor năzui ca să dea dela început calitățile unei bune conferințe, care este *atractivă, măsurată, concisă, variată, documentată și educativă*.

Scopul principal al conferințelor fiind crearea unei comprehenziuni și a unei acțiuni sănătoase, „conferințele-tip“ să se ocupe *mai ales cu chestiunile de actualitate* și să năzuească a prezenta *mai mult splendoarea vieții*, partea *luminoasă* a vieții omenești, prin care *ridicăm sufletul satelor* și să nu punem în vitrină mereu ceva ce este imoral și desgustător. Dacă vitrina noastră va fi plină de lucruri apetisante, vom avea mușterii mulți. Chestiunile ce vorbesc de boală, de imoralitate, să le prezentăm numai după ce am descris sănătatea și moralitatea. Numai prin combaterea scepticismului, prin câștigarea încrederii, vom ajunge la reforma moravurilor și ideilor noastre. Numai

prin îngrijirea vieții, a omului și a țării vom împinge mas-
sele spre o acțiune constructivă și le vom scoate din con-
templarea egoistă. Numai procedând astfel vom pregăti
sufletul neamului nostru pentru marea organizare a *muncii*
constructive și productive, fără de care nici o națiune nu
poate să ia parte la marea concurență dintre națiuni.

Datoria noastră, a membrilor din secțiunile „Astrei”,
este să participăm fiecare la opera de renaștere, obli-
gându-ne la pregătirea a cel puțin două, trei conferințe,
iar cei cari nu pot ori nu vreau, să lase locul altora, cari
vreau să muncească.

Toți acei, cari ocupă o poziție de tranșee în lupta
pentru luminarea și ridicarea culturală a neamului nostru,
însă stau cu arma la picior și cu mâinile în sân, sunt tră-
dători ai cauzei naționale și n’au altă scăpare onorabilă,
decât retragerea în etapele de reculegere — ori de parti-
cularism egoist, lăsând ca tranșeele să fie ocupate de
soldați credincioși, gata oricând să lupte ori să moară
pentru victoria finală, care trebuie să aducă o Românie cu
adevărat mare și nouă.

Școala țărănească.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De **Dr. V. Ilea.**

O idee pusă în practică de cel mai modest dintre
despărțămintele „Astrei” a fost îmbrățișată cu deosebită
atențiune de comitetul central și de cele mai fruntașe
dintre despărțăminte. E ideea școlii superioare pentru
țărani. Faptul acesta e cea mai bună dovadă, că „Astra”
trăiește nu numai în organul ei central, nu numai în ședințe
ori în congrese, cât mai ales în celulele ei periferice, cari
primesc imbolduri dela centru și răspund cu aceleași
imbolduri, dând viață întregului organism.

Asociațiunea pentru cultura poporului român „Astra”
și-a înscris în statutul său ca scop principal răspândirea
culturii și promovarea pe toate tărâmurile a progresului
poporului românesc, îndeosebi a țărănimii.

Cum și-a îndeplinit acest rol o știm toți aceia cari au
urmărit cei peste 70 de ani de viață ai „Astrei”. Roman-
tismul primilor ani a fost urmat de idealismul atâtor gene-
rații de muncă și de jertfă, pentruca după Unire să-și
caute și găsească trecutul de muncă în realitățile scoase
la iveală de idealul împlinit.

„Astra” a fost doar prima, care și-a regăsit echilibrul
după beția clipei de după Unire. Ea a fost prima, care

era îndreptăţită să spună că după ce o viaţă întreagă a muncit pentru realizarea Unirei, datorită ei este să continue cu aceeaşi râvnă pentru desăvârşirea ei prin cultură şi lumină.

Dacă înainte de Unire era suficient să se strângă rândurile intelectualilor ardeleni, să li se dea o lozincă însuflitoare, pe care cărturar şi ţăran o ascundea în suflet, după realizarea întregirii neamului însă „Astra“ trebuia să dovedească lumii, că poporul acesta de ţărani are astfel de calităţi sufleteşti, încât desrobirea lui este pe deplin justificată.

Scoaterea satelor şi sătenilor din primitivismul în care a fost uitat de veacuri şi întrebuinţarea energiilor imense descătuşate, prin o viaţă de libertate naţională, spre crearea de valori utile individului şi colectivităţii, cam acesta ar fi rolul asociaţiei noastre. Rostul activităţii „Astrei“ are numai menirea de a crea mijloace potrivite pentru ajungerea scopului principal. Despărţămintele „Astrei“ sunt datorate să ţină cont de scopul pe care-l urmăreşte asociaţia noastră şi să contribuie prin munca lor la atingerea lui. Activitatea despărţămintelor este foarte importantă, este unicul lucru cu adevărat important, pentru că numai prin această activitate se poate realiza scopul principal amintit mai sus şi care justifică însăşi existenţa „Astrei“.

Comitetul central nu poate ieşi la sate, locul lui este sus, la comandă, secţiile ştiinţifice şi literare trebuie să fabriceze arme de luptă, bătălia însă se dă acolo, pe frontul despărţămintelor şi dacă aceste nu-şi înţeleg rostul, nu vor lupta şi, natural, nu vor învinge.

În privinţa activităţii, despărţămintele „Astrei“ se împart în trei categorii. Prima categorie o dau despărţămintele foarte numeroase, cari nu lucrează nimic. Preşedinţii acestor despărţăminte, venerabili „matroni“, păstrează cu sfinţenie procesul verbal de acu's 30—40 de ani de când s'a constituit actualul comitet, se intitulează directori de despărţăminte, pentru că n'au luat încă cunoştinţe de schimbarea statutului şi ţin foarte mult, ca în anunţul funebru, pe lângă alte titluri şi merite să figureze şi acela de director al despărţământului „Astrei“. Sunt despărţămintele pasive. A doua categorie o formează despărţămintele destul de numeroase a căror activitate se desfăşură în respectarea mai mult sau mai puţin strictă a statutului şi regulamentului. Aceste ţin adunarea generală în fiecare an, organizează conferinţe la sate, distribuie broşurile şi calendarele primite dela centru şi trimit delegaţi la adunarea generală a „Astrei“ centrale. Sunt despărţămintele statutare, cari nici nu promovează prea mult cultura popo-

rului, dar nici nu lasă să lăncezească de tot activitatea societății. A treia categorie o formează puținele despărțăminte, cari se frământă, muncesc, creiază și reușesc de multeori să trezească interesul general pentru „Astra“ și să fie folositoare obștei.

Acestea sunt despărțămintele revoluționare, cari nu se mulțumesc numai cu interpretarea seacă a statutului, ci caută să descifreze și intențiunile aceloră, cari le-au întocmit. Pentruca „Astra“ să-și poată îndeplini într'adevăr misiunea e necesar, ca despărțămintele pasive să dispară cu totul, prefăcându-se cel puțin în despărțăminte statutare, iar revoluționismul puținelor despărțăminte active să cuprindă și restul despărțămintelor, pentruca un nou puls de adevărată viață românească culturală să vibreze pe întreg cuprinsul Ardealului.

Biopolitica, tradusă în minunata activitate medicală a unor despărțăminte, Școlii Carpaților, organizația de educație fizică și morală în cadrele societății noastre și acum mai nou: școala țărănească sunt tot curente, cari ar putea să facă pe conducătorii despărțămintelor să se decidă pentru unul dintre ele, ori pentru toate trei, ori să găsească ei înșiși alt prilej de activitate cât mai îndrăzneată, numai să izvorească din necesitățile atât de numeroase ale poporului nostru.

Școala țărănească s'a născut din o astfel de necesitate, iar realizarea ei tocmai în Maramurăș a vrut să fie o dovadă, că aici la noi nu sunt destul de eficace alte mijloace și alte metode de propagandă și de izbândă culturală.

Într'adevăr, am încercat și noi, conducătorii despărțământului Maramurăș, dela început toate acele căi și mijloace, pe cari le-au încercat și alții. Poate că am dobândit oarecari rezultate prin conferințe și serbări la sate, prin cărțile distribuite, prin anchetele sanitare, prin gazeta trimisă membrilor, nu ne puteau însă mulțumi. Țăranul maramurașan e foarte deștept, dar mâncat de mulie rele și lăsat în întunec. Ar trebui o muncă de zece de ani prin mijloacele obișnuite, ca să se schimbe întrucâtva aspectul sufletesc și material al țărănimii.

De altfel aici, și poate și în alte părți, se observă o mentalitate ciudată la mulți intelectuali, chiar și la cei ieșiți direct din opincă. Mulți nu o mărturisesc, dar foarte mulți sunt de părerea, că țăranul e viclean, e rău, e materialist și are atâtea însușiri rele, încât nu e bine să i se dea prea multă învățătură și prea multe drepturi, pentrucă se vor urca „în capul domnilor“. E vechea mentalitate maghiară, care desprețuia tot ce este „valah“ și această men-

talitate, înclădită în românii ieșiți din mediul maghiarizat, le-a dat ca rezultat atitudinea absurdă de dispreț față de neamul din care au ieșit.

Văzând situația specială a satelor noastre, am crezut, că pentru schimbarea mai grabnică a acestei situații ar fi necesare măsuri și mijloace speciale.

Astfel am ajuns la convingerea, că dacă noi nu putem fi în permanent contact direct cu satele, trebuie să căutăm modalitatea de a fi cel puțin indirect în permanent contact cu sufletul țărănimii, prin agenți culturali recrutați din mijlocul sătenilor.

În broșura apărută îndată după încheierea primelor cursuri ale școlii țărănești dela Sighet, am arătat destul de amănunțit atât motivele înființării acestei școli, paternitatea ideii, meritele și munca atâtor persoane, cât și programa analitică a cursurilor și atitudinea țăranilor față de școala lor. Nu vom repeta aci deci lucruri de prisos, vom căuta însă a justifica unele lucruri în legătură cu școala, pentru ca acele despărțăminte, cari vor să o înființeze la rândul lor să fie documentate asupra atitudinii ce trebuie să ia în fața unei probleme, ori să renunțe la unele măsuri nepotrivite pentru regiunea lor.

Am amintit mai sus despre agenții culturali recrutați dintre țărani. Avem convingerea, că nimeni nu este așa de potrivit pentru răspândirea unei idei în anumite cercuri ori clase sociale, ca și persoanele, cari aparțin acestor clase.

Contribuțiunea intelectualilor dela sate ori a celor originari dela sate în răspândirea culturii în mediul rural este importantă, nu este însă decisivă. Școala alterează mai mult sau mai puțin mentalitatea cărturarilor și aceștia, oricâtă bunăvoință ar avea, nu pot scăpa de influența socială a clasei din care fac parte și aceste împrejurări se resimt, atât în acțiunile intelectualilor în mijlocul țărănimii, cât și în atitudinea sătenilor față de aceste acțiuni.

Un țăran adult însă, dus într'un mediu cultural, își va însuși de acolo cunoștințele potrivit mentalității sale și le va răspândi apoi mai departe în mediul rural, dându-le fondul și forma corespunzătoare pentru a fi mai ușor asimilate de săteni. Rar se întâmplă ca să fie imitat exemplul dat de preot ori învățător în ce privește cutare învoire introdusă în gospodărie, dar dacă învoirea este inițiativă unuia țăran, ea va prinde și se va răspândi și la ceilalți.

De aceea am crezut noi că e bine să aducem la școală țărani adulți, cu armata făcută, cu gospodăria încheată, ori în preajma încheierii, pentru că aceștia sunt pregătiți sufletește de a-și însuși cunoștințe folositoare gospodăriei lor, de a le aplica și a fi exemplu pentru ceilalți.

În recrutarea elevilor-săteni am avut în vedere multe considerațiuni.

Am căutat ca, după putință, să vie din fiecare comună 2—3 elevi și nu unul singur. Acesta întors acasă n'ar avea cu cine schimba o vorbă, n'ar avea cu cine se sfătui când ar fi de luat o inițiativă, pând când dacă sunt mai mulți din aceeași comună, aceștia îndrăznesc a aplica cunoștințele câștigate.

Școala din Sighet poate dovedi din experiența primului an, că în comunele cu elevi numeroși s'a creiat o atmosferă favorabilă realizărilor culturale, înjghebându-se organizații, cari niciodată nu s'ar fi înființat fără contribuțiunea elevilor noștri, iar în comunele de unde am avut numai câte un elev, nu s'a făcut nimic.

Sătenii, cari vin la școală din aceeași comună, trebuie să fie dintre fruntașii țărănimii, oameni binișor situați, ca să poată aplica pe cont propriu cunoștințele câștigate și să aibă reputație de cinste și hărnicie în comună. Țărănimia maramurășană respectă foarte mult tradițiile. Partea cea mai mare a acestei țărănii fiind de origine nobilă, nu admite amestecul cu descendenți din familii de iobagi, cari de altfel nici nu prea sunt români, ci ruteni romanizați și nu admite la conducerea treburilor obștești din comună decât oameni vrednici prin originea și hărnicia lor.

Noi am ținut cont de acest lucru, cu atât mai mult, pentru că scopul școlii noastre între altele era și acela de a da țărănimii conducători luminați, buni primari și consilieri comunali, iar aceștia nu se pot recruta decât din oameni înăscuți pentru demnități. Am mai pus elevilor și condiția, ca acela cari vin dintr'o comună să fie, pe cât posibil, aproape unul de altul cu gospodăriile lor și să fie prieteni. E o condițiune foarte firească, pentru că altfel nu este posibilă o conlucrare armonioasă.

Cursurile și întreținerea elevilor nu pot fi decât gratuite. Nu ne-a preocupat însă chestiunea transportului elevilor și nici n'am avut vreo reclamație de această natură.

Ce privește durata cursurilor, noi credem, că 5—6 săptămâni sunt suficiente pentru însușirea cunoștințelor teoretice, dar chiar și în acest timp se pot da mici vacanțe de 2—3 zile, pentru ca elevii să ia contact cu familia, să-și vadă de treburile de acasă și să aibă timp a medita asupra utilității cursurilor.

La început noi am ținut cursuri 4 zile pe săptămână, 3 zile lăsând pe elevi acasă, nefiind domiciliați departe de oraș, mai târziu apoi, la dorința lor, i-am ținut zece zile într'ună, ca să termene mai repede. În privința vacanțelor și altor chestiuni de această natură e bine să se facă un

acord cu elevii dela început, căutând a proceda astfel, încât interesele lor să nu sufere. Acest acord se poate schimba mai târziu dacă elevii constată, că nu le este favorabil.

Găzduirea cea mai bună este cea comună, într'un internat, hotel, spital, după împrejurări. Avantajul unei convieștiri permanente este că elevii pot discuta și lămuri cele auzite la cursuri, se pot distra, pot lega prieteni utile și se deprind mai bine cu ideea de solidaritate și asociație.

Elevii noștri în timpul cât au stat împreună au pregătit un minunat program pentru festivalul de sfârșitul anului, dansuri, coruri, cântece din fluier și cu vocea, scenă teatrală, care a avut un succes desăvârșit. În afară de acestea elevii au învățat răspunsurile la liturgie în întregime, sub conducerea unui învățător.

Recrutarea conferențiarilor la școala țărănească trebuie făcută cu multă grije. Cel ce se angajază să țină cursuri trebuie să știe că nu e suficient a face lecțiile oricum, ci să fie bine pregătit, clari în expunere, cu răbdare față de întrebările ce li s'ar pune. Lecțiile se predau în formă de conversație și nu în mod savant, dela catedră, ci coborându-se conferențiarul în mijlocul elevilor și nizuind să se facă cât mai bine priceput de aceștia.

E foarte bine, dacă cursurile de specialitate pot fi ținute de specialiști, dar nu e absolut necesar. Dacă bunăoară consilierul agricol, ori agronomul, ori un alt specialist nu este un orator popular bine pregătit, ori nu are darul de expunere, ca să fie priceput, el poate da concursul la lecțiile practice din specialitatea respectivă, iar lecțiile teoretice le poate face un alt conferențiar, cu bune însușiri de dascăl. Acest din urmă se va pregăti destul de ușor din cărțile de specialitate, cu ajutorul respectivului specialist.

Persoanele, care se obligă a funcționa la aceste școli, trebuie să-și ia rolul în serios pentru a nu compromite ideea și a nu se compromite el înșiși în fața elevilor. Vor veni regulat la cursuri, vor sta până la sfârșitul orei, se vor convinge despre asimilarea celor expuse și vor fi întru toate devotați școlii. Dacă întâmplarea ar aduce cu sine, că ar fi serios împedecați de a veni la cursuri, vor aduce aceasta la cunoștința directorului școlii, care va dispune să fie supliniți.

E necesar ca unul dintre profesori să fie totdeauna la îndemână pentru a înlocui pe cel, cari din orice motive întârzie ori nu pot veni.

Ce privește materiile de predat la cursuri ele variază dela un județ la altul. În general însă trebuie să cuprindă :

a) studii folositoare vieții gospodărești, agricultură, apicultură, pomicultură, creșterea vitelor, asociații agricole, dându-se atențiune mai mare acelei materii din domeniul agriculturii, care corespunde mai mult necesităților și posibilităților locale; b) cunoștințe de orientare în viața publică, igienă, cunoașterea boalelor, interpretarea legilor, a datorriilor și drepturilor cetățenești; c) deprinderi religioase și morale, precum și cunoștințe generale; d) distracții, cântece, dansuri, educație fizică. Acolo, unde va fi necesar se vor introduce și alte materii, ori se va da atențiunea cuvenită combaterii unor obiceiuri rele, unor plăgi sociale ori unor curente păgubitoare neamului și țării. Ținerea unui examen serios în fața corpului profesoral și comisiei înstitute de despărțământ este foarte importantă. Examenul dă dovadă despre utilitatea școalei, iar elevilor le întărește convingerea, că sunt stăpâni pe cele învățate.

Examenul ținut după încheierea primului curs al școalei noastre ne-a arătat câtă putere de pricepere se ascunde în mintea țăranului maramurășan și ce păcat ar fi să lăsăm țăranimea și pe mai departe în întunec și ignoranță.

Festivalul sfârșitul de cursuri a dat prilej elevilor să-și arate toată recunoștința față de cei cari s'au ocupat cu ei, iar pe noi ne-a încântat frumuseța dansurilor și cântecelor nefalsificate, izvorâte din sufletul bogat al sătenilor.

Ca încoronare a muncii depuse de fiecare elev și ca o răsplată pentru dragostea cu care s'au apropiat de noi, am împărțit o serie de premii, alese toate în așa mod, ca să reamintească elevilor întotdeauna zilele petrecute și cunoștințele câștigate în școală. Am dat mii de puieți de măr, unelte de alioit, coșnițe de albine, semințe selecționate, cutii cu medicamente și cărți folositoare.

Contactul elevilor cu „Astra“ l-am păstrat viu și după depărtarea lor în satele de origină. Gazeta „Astra“ se trimite gratuit fiecărui absolvent și ea conține în fiecare număr un sfat bun, un indemn, o informație. Iar când vin la oraș, sătenii aceștia vin pela noi, ne mai întreabă, ne mulțumesc și caută să fie în toate ocaziunile recunoscători!, noi de asemenea ne abatem pe la ei, luând parte la bucuriile lor, la o nuntă, un botez, ori vizitându-le gospodăriile, cari au luat un alt aspect de pe urma învățăturilor primite.

Nu putem ști care va fi până la sfârșit soarta acestor școli, unde vor lua ele ființă și întrucât vor fi sprijinite de autorități și oameni de bine, suntem însă convinși că pe această cale se poate face mult bine sătenilor și prin ei neamului și țării.

„Șoimii Carpaților“.

De **Dr. T. Spârchez.**

În epoca noastră de civilizație modernă, viața ne îndreaptă tot mai mult spre o activitate, care compromise sănătatea individuală, atât din punct de vedere fizic, cât și moral și intelectual.

În adevăr, pe de o parte mecanizarea a adus după sine înlocuirea muncii fizice de altă dată, printr'un efort de tensiune intelectuală cerut de supravegherea mașinismului, atât în fabrici sau uzine, cât și în agricultură, în mijloacele de locomoțiune și chiar în sport.

Pe de altă parte, prin sistemul de diviziune a muncii și a specializării dusă la extrem, munca individuală — fie a lucrătorului, fie a birocratului — e pasivă. Ea nu este decât o fărâșă fără viață în opera pe care nici unul nu o cunoaște în ansamblul ei; de unde rezultă o amortire a spiritului de inițiativă și gândire, o monotonie obositoare, care contribuie în mare măsură la starea de deprimare de astăzi.

Este naturală reacțiunea împotriva acestor consecințe nefaste, tradusă printr'un curent de educație fizică rațională, în care găsim compensarea tuturor desavantajilor create de civilizația mecanică.

În Rusia există o împărțire a școalelor speciale de educație fizică pe două mari grupuri: metalurgie și industrie textilă, cu programe adaptate, cu cari se luptă împotriva deformațiunilor speciale, cu tendința de a neutraliza efectul lucrului în uzine.

Independent de acest curent format din cauza mașinismului, s'au născut societăți de educație fizică sub influența împrejurărilor politice. Cele mai multe societăți de acest fel au luat naștere în urma războaielor. Sunt multe state în cari educația fizică este organizată oficial, în vederea pregătirii militare.

Este netăgăduit rolul important pe care l-au jucat Sokolii, societate creată de Tyrs în 1862, pentru redeschiderea patriotismului poporului ceh. El a făcut prin organizarea culturii fizice o școală de igienă, morală și formare intelectuală.

Subsecția de educație fizică a „Astrei“, numită „Șoimii Carpaților“ se înglobează în mișcarea generală, ca o tendință firească a actualei stări de lucruri, privită în complexul ei.

Șoimăria este astăzi un curent puternic, care duce spre o nouă orientare, este un val de energie al tineretului,

care a cuprins toate satele din jurul Clujului, punctul de plecare al organizației. Avem în județ 19 organizații, cuprinzând fiecare între 50—400 membri, bărbați și femei. Organizațiuni similare au luat naștere și în județele Sibiu, Sighet, Brașov, etc.

Este semnificativ faptul că — șoimărismul, corespunzând unei nevoi reale, de mult simțită în sufletul poporului nostru — suntem mereu chemați în diferite sate, pentru a organiza tineretul sub steagurile Șoimilor. Ei au devenit cei mai buni animatori și propagandiști ai „Astrei”, cu ale cărei scopuri se îmbină atât de frumos și armonic tendințele lor de pregătire cetățenească, care țintește odată cu educația fizicului educația integrală, vizând ansamblul personalității.

În adevăr, corpul are o influență primordială asupra existenței. Rousseau spune: „Cu cât corpul este mai slab, cu atât el comandă mai mult. Cu cât este mai tare, cu atât ascultă mai bine”.

În zilele noastre, influența fizicului asupra spiritului se studiază experimental. S'a ajuns la statistici interesante privitoare la această problemă.

Însăși istoria ne arată că omul și-a format inteligența prin mișcare: nevoia de a înfrunta pericolele, de a trece obstacole, l-a ascuțit încetul cu încetul facultățile intelectuale latente.

D-rul A. Thooris spune: pentru a construi case, trebuie fundațiuni; pentru construcția creierului ne trebuie mușchi.

Educația fizică, deci, nu poate fi lăsată la voia întâmplării sau la inițiativa particulară. Știe ori cine că — în privința efortului de ori ce natură — ceea ce poți da în grup este incomparabil mai mult decât ceea ce poți da singur, în aceleași condițiuni. Așa se explică, în parte, rezultatele frumoase la cari au ajuns Șoimii Carpaților.

Până la înființarea lor, sărbătorile „Astrei” erau — în cel mai rău caz — distracție pentru tineret și spectacol pentru cei mai în vârstă. Astăzi, ele sunt prilej de activitate personală a Șoimilor, prin care se face apel la sentimentul lor de răspundere, fiecare având partea sa de contribuție pentru reușita serbării. Pregătirea serbărilor înseamnă nu numai pregătirea programului propriu-zis; ea este prilej de emoții puternice și o bună școală pentru dezvoltarea sentimentului de prietenie între țărani. Egoismul dispare, topit de căldura, care îi însuflețește pe toți deopotrivă pentru lucrul început.

Faptul că atragem atâția membri în organizația Șoimii Carpaților se datorește manifestațiunilor frumoase ale orga-

nizațiunilor existente, cari prin disciplina de ansamblu, încântă și atrage ochiul spectatorilor.

È suficient ca un sat să vadă o serbare, în toată desfășurarea ei, pentru ca să se simtă atras, ca de o chemare de mult simțită, sub drapelul Șoimilor.

Nu ne-am așteptat ca țăranul nostru, surmenat fizicește, să guste atât de mult educația fizică. È adevărat că munca câmpului este obositoare, mai ales prin monotonia sa : ea localizează mișcarea numai la o parte a musculaturii, se face individual sau în grup restrâns, din obligație și fără măsură — fiindcă așa cer condițiunile noastre de climă și recoltă.

Ceea ce atrage mult pe țăran în educația fizică organizată de Șoimi, este faptul că ea îi dă tocmai ceea ce îi lipsește în munca câmpului :

1. Noutatea.

2. Mișcarea liberă, completă, în care toți mușchii lucrează armonios.

3. Elementul sportiv al jocului, în general, care îi dă prilejul să-și arate capacitatea, îi deșteaptă și satisface nevoia de emoție, spiritul de devotament.

4. Disciplina de ansamblu sub conducerea unui singur șef, care — chiar dacă nu are o valoare intrinsecă — pregătește pe individ pentru minunata disciplină individuală sufletească.

Tendința generală de educație fizică modernă trebuie să fie, după Von Schagen, de a reveni la echilibrul naturii, compensând munca fizică de altă dată prin mișcări cari să asigure nu atât dezvoltarea mușchilor, cât mai ales dezvoltarea funcțiunilor (de respirație și circulație) deci a combustivunilor organice, cari regulează asimilația și desasimilația. Mișcările localizate au influență foarte redusă asupra organelor și deci a economiei generale a organismului.

Din punct de vedere intelectual și moral, educația fizică urmărește prin jocuri, excursii, serbări, sport, mai ales gândirea personală, spiritul de inițiativă, omorât chiar în copilul, care-și primește jucăriile — micile mașini — deagata.

Se adaugă la aceste mari tendințe, caracterul bine marcat pe care fiecare națiune (Italia, Germania, Rusia), îl imprimă școalei sale pentru scopurile ce urmărește, potrivit doctrinei conducătorilor săi.

În acest sens deci, profesorul de educație fizică trebuie să fie nu numai un antrenor, ci mai ales un educator, urmărind întreaga personalitate a fiecărui individ. Exemplul Angliei, care totdeauna a urmărit formarea caracterului, prin educația fizică, este vechiu.

Desigur că organizația Șoimii Carpaților, fiind la începutul ei, nu are de spus ultimul cuvânt, mai cu seamă în privința metodelor de lucru. Ele trebuiesc adaptate pe de o parte nevoilor noastre specifice, iar pe de altă parte diferitelor clase sociale, ocupațiuni, vârste și sex. Trebuiesc însă încercate și modificate printr'o îndelungată experiență, până la desăvârșire.

Ceeace putem face este să dăm oarecari sugestii, în legătură cu realizările obținute până acum, sugestii, cari pot fi folositoare pentru noi înjghebări de Șoimi.

Am observat că asociațiile, cari au ajuns astăzi la cel mai mare număr, la cele mai frumoase rezultate — atât de ansamblu, cât și individuale — sunt acele, cari au început cu un mic mănunchiu de oameni, convinși însă și dornici de tot ceeace le ofeream. În zadar ne-am bucurat de rezultate numerice mari la înscriere. Ele nu au durat. Desigur un nucleu mic, dar bine format, cu posibilități serioase de control, prezintă cele mai bune garanții pentru o înflorire mai înceată, dar temeinică a Șoimilor.

Organizația nu trebuie să fie numai o grupare a tineretului propriu-zis. Șoimăria — fiind o școală de pregătire cetățenească, cu o concepție național-biologică — încadrează și oameni mai înaintați în vârste, cuprinzând membri dela 17 până la 40—45 ani. În toate organizațiunile noastre, înscrierea elementelor mature — fruntași ai comunelor — au dat o notă de seriozitate și demnitate Șoimăristului, notă, care a echilibrat avântul tineretului într'o armonie perfectă de conlucrare temeinică.

Programul de instrucție trebuie să fie foarte variat (întreceri de tot felul, ca aplicațiuni de educație fizică, lecturi, teatru, coruri, conferințe din toate domeniile), pentru ca fiecare individ să găsească în multiplicitatea manifestațiunilor din program pe cele mai potrivite cu firea și calitățile personale.

Teatrul a devenit astăzi cel mai gustat mijloc de propagandă culturală. Rolul său trebuie complectat totdeauna prin conferințe explicative. La țară, în special, teatrul jucat de săteni are mare influență morală, atât prin pregătirea lui, care este un prilej de colaborare intelectuală între cei tineri și cei mai în vârstă, cât și prin reprezentarea lui, fiind forma cea mai impresionantă de exprimare a sentimentelor ce dorim să transplantăm în sufletul poporului.

În programul serbărilor ținute la 10 Mai și la 1 Dec. la Teatrul Național din Cluj, executat în întregime de Șoimii dela sate, teatrul țărănesc a dat un strălucit examen.

Turneele în împrejurimi ne-au dat rezultate frumoase, prin emulația ce s'a produs între diferite sate. În ultimul

timp am organizat serbări pe scena Teatrului Național din Cluj, cu programe susținute exclusiv de către Șoimii dela sate. Reușita lor a fost cel mai bun stimulent pentru dragostea de muncă în crezul Șoimilor.

Este absolut necesar să nu se organizeze serbări decât după o lungă perioadă de pregătire, printr'o instrucție, în care scopul principal să fie folosul individual, atât din punct de vedere fizic, cât și moral și intelectual. Organizarea serbărilor cere nenumerate repetiții; aceasta aduce după sine monotonia în program, sacrificii de timp, pe care fiecare individ le face cu plăcere numai după ce s'a legat sufletește de societatea, care i-a satisfăcut îndelung nevoile personale. Programul unei serbări trebuie să reiasă în mod natural din pregătirea normală anterioară. Este evident că și efortul făcut cu aceste ocazii are o valoare educativă incontestabilă, despre care am vorbit în legătură cu pregătirea serbărilor.

Conceptia națională a organizațiunii trebuie să dea un caracter patriotic bine pronunțat multora din manifestațiunile Șoimilor. Această tendință are un înțeles special în Ardeal și mai cu seamă în regiunile în cari spiritul românesc al tradiției a fost alterat de vremurile grele prin cari am trecut. Conferințele cu subiecte naționale sunt apreciate de săteni, ele relevând figuri și fapte, cari însuflă fiecăruia conștiința și mândria de român.

Educația făcută în acest sens ne-a dat rezultate frumoase de patriotism constructiv. S'au organizat în diferite sate — din inițiativă proprie — aniversări și serbări anti-revizioniste impunătoare, la care au luat parte regiuni întregi. Cu prilejul defilării Șoimilor la Cluj în ziua de 10 Mai membrii organizației, bărbați și femei, și-au lucrat ei însuși costumele naționale. S'a dat astfel un exemplu pe care îl urmează astăzi cu entuziasm satele, înlocuind portul fără caracter de până acum, urât prin influențe străine.

Mici avantajii materiale, fără importanță în gospodăria satului, sunt primite de membri cu multă satisfacție, ca distincție și recompensă directă pentru munca ce o depun.

Un local al Șoimilor, înzestrat cu o bibliotecă, este indispensabil. El formează un punct important de atracție și legătură cu asociația.

Desvoltarea Șoimilor este legată de manifestațiile „Astrei“, activarea căreia a devenit astăzi mult mai cu înțeles pentru tineretul bine pregătit și nu vedem o organizație temeinică Șoimărească decât în cadrele Asociațiunei.

Bizuindu-ne pe puterea de muncă a conducătorilor, prevedem — judecând după avântul pe care l-a luat organizația în ultimul timp — o înflorire a Șoimărismului, plină de nădejdi pentru poporul român.

Drumul către sufletul poporului

— Câteva constatări din experiență. —

De I. Agârbiceanu.

Poporul românesc, fiind veacuri de-arândul-un neam aproape exclusiv de țărani, nu a ajuns încă nici azi la acea deplină încredere în intelectualiți săi, care e necesară în propaganda culturală. Spre răsărit de Carpați era elasa boerească, prea puțin diferențiată culturalicește de țărani, care avea contact cu masele mari. La Apus de Carpați „domnii” erau toți streini sau înstreinați. În contactul dintre pătura satelor și lumea ce venea din târguri sau dela conacuri boerești și mai ales arândăsești, era vorba exclusiv de îndatoririle de ordin material ale clasei țărănești față de fisc sau față de proprietarul de pământ.

Se încasau contribuțiile, dările, dijmele, se făceau contractele învoelilor agricole. Veacuri de-arândul — afară de buni și milostivi boeri — nu s’a apropiat nime cu gândul să-i dea ceva țăranului, ci numai să-l ceară.

Între astfel de împrejurări e firesc ca sufletul poporului să se închidă cu multe lacăte în fața lumii dela târguri, în fața „domnilor”. Prin simțămintele moștenite din generație în generație neîncrederea s’a continuat până în zilele noastre.

Încă în cele mai multe regiuni ale țării orice coborîre a „domnilor” în mijlocul sătenilor trezește mai întâi gândul primejdiei. „Oare ce ne vor mai aduce și aceștia?” se întreabă ei cu gândul numai la rău.

În ținuturile și satele în cari s’au pogorît mai adeseori și de decenii, propagandiști culturali bine intenționați, gheața s’a spart, încrederea a început să pună stăpânire pe suflete. Ba și glasuri sincere de chemare în ajutor s’au auzit și se aud.

Totuși pretutindenea încă drumul către sufletul poporului întâmpină încă greutăți. Pentru a câștiga tot mai mult încrederea masselor în intelectuali, în propagandiști culturali, *însemnăm aici câteva îndrumări rezultate din experiență*. Desigur, ele nu sunt singurele, și am fi mulțumiți dacă ni se vor semnală și altele de către cei cu o experiență în propaganda culturală.

1. Propagandistul cultural, conferențiar, îndrumător practic — orice muncă modestă ar desvolta, *trebuie să-și ia rolul în serios*. Să aibă conștiința că *îndeplinește o muncă dintre cele mai importante*. Intelectualul dela oraș, când își ia angajamentul să se deplaseze într’un sat, în cadrele „Astrei”, pentru o conferință sau îndrumări practice,

să nu-și ia hotărîrea din motivul că are prilej să facă o excursie, să se distreze, să respire aerul câmpurilor, ci din convingerea că vrea să poată fi folositor. Nici odată deplasarea să nu se facă pentru noi, ci pentru cei ce ne așteaptă.

Dacă factorul propagandei culturale lucrează din superioara convingere de mai sus, el, în chip necesar, se va nîzui să împlinească și alte condiții necesare. Și anume:

2 Nu va coborî în popor *dus de dorința să se distîngă însuși*, în ochii superiorului sau al poporului, ci să ajute sincer și serios la luminarea acestuia. Nu *oratoria* sa o va căuta și nu-și va pregăti conferința cu gândul să acă furoare, ci să crească înțelegerea și voința sătenilor.

De multe ori putem asculta la sate conferențieri, cari par că vor să dovedească suietei ce l-a însoțit dela oraș, ce știe și cum poate să-și desfășoare cunoștințele, iar nu să fie folositor ascultătorilor țărani.

Propagandiștii de acest soi nu contribuie cu nimic la luminarea maselor.

3 Factorul propagandei culturale nu va descinde nici odată în mijlocul poporului *fără să fie bine pregătit*. Aceasta nu numai pentru a *cinsti* după cuviință pe ascultători, ci și pentru a rămânea rezultate în suflete. Mulți cred că la popor *se poate vorbi improvizat*. Al o seamă de cunoștințe la cari e de ajuns să te gîndești o clipă, să le aduni într'un mînunchiu, pentru a le putea împărtăși cu folos.

Ori, experiența dovedește că mai ales poporului nu i se poate vorbi improvizat. Pe lângă știință și cunoștințe e nevoie și de un *meșteșug* al predării, iar acesta nici odată nu se poate improviza.

Cei ce cred că poporul nu-i alegător și primește ori cum i s'ar vorbi, se înșeală amar. Poporul are din instinct un profund simț de discernămint. El simte numaldecît cari sunt vorbele de clacă, umpluturile, și care e firul roșu în mersul ideilor și în argumentare. Pe cel nepregătit îl simte numaldecît și se simte umilit, disprețuit. Păretele despărțitor se ridică numaldecît între vorbitor și ascultător și toată perorația e zadarnică. Ascultătorii încep să caște.

Și dacă au nenorocul că, dupăolaltă, să le vorbească tot oameni nepregătiți, nu mai vin la întruniri, nici când se nimerește un conferențiar conștientos, care și-a pregătit bine subiectul.

De aceea, oricît de bine și-ar stăpîni materialul unei conferințe, propagandistul cultural trebuie să-l aranjeze cu grije, să-l împartă cu măsură, să-i dea forma definitivă, înainte de a părăsi orașul.

Mai ales se va îngriji să-i dea o *formă* literară aleasă, *cu cât mai multe pilde* și asemănări din natură sau din viața satului și a sătenilor. Toate acestea nu-i vor veni gratuit în cursul vorbirii și tocmai la locul potrivit, *dacă nu le va căuta de acasă și nu le va fixa la locul lor.*

4. În pregătirea conferinței trebuie să pornim dela o *justă apreciere a sufletului poporului, neatingând prin nimic simțul și conștiința demnității sale.*

Unii propagandiști culturali nu apreciază îndeajuns *inteligența* ascultătorilor țărani. Cred că există o prăpastie între puterea lor de înțelegere și aceea a țaranului. Uneori îl spun lucruri copilărești de ușoare, cunoscute de când e veacul de toată lumea. Alteori un lucru ușor îl explică până în pânzele albe, încât țaranului i-e lehamite să-l mai asculte.

Nu există, mai ales în problemele fundamentale ale cultivării, prăpastii între priceperea intelectualului și a țaranului cu minte sănătoasă. Cu atât mai puțin când e vorba de țaranul român, care, în majoritatea regiunilor țării, are o *inteligentă scripitoare*, pe lângă instrucția firească.

Alți propagandiști depreciază *sensibilitatea* sufletului țărănesc, crezând că acesta nu e susceptibil ca și al nostru, la notele minore, fine. De aceea de obicei folosesc expresii tari, uneori chiar triviale și asemănări la fel. Noblețta, duloșia, finețea sentimentelor nu e exploatată, din convingere că țaranul nu are aceste game ale simțirii.

Unii nu se sflesc să *înfrunte*, chiar să condamne fără apel, înstrăinând și mai mult pe auditorul țaran. Cred că nota aspră, nota dură, e cea mai potrivită când e vorba de slăbiciunile dintr'un sat sau dintr-o regiune.

5. Nu e permis să uităm că fiecare om are *amorul său propriu* și că acesta nu trebuie să fie jienit. La înțelegerea și condamnarea unui rău niciodată nu se poate ajunge prin atac frontal și deprimant pentru ascultător. Drumul cel mai drept e cel cu încunjur. Se va stăruî deci în primul rând *asupra calității frumose* pe cari le poate avea fiecare om și asupra muncii ce se poate face prin ele, slăbiciunile arătându-se ca niște piedici în muncă și creație, în atingerea binelui.

6. Niciodată expunerea propagandistului să nu trezească pesimismul, ci *optimismul ascultătorului*. Din contactul intelectualului cu țaranul, acesta trebuie să se aleagă cu puterile sufletești crescute, nu scăzute.

Slăbiciunile, defectele, păcatele individuale, sociale sau naționale, vor fi relieveate și explicate, dar stăruința principală trebuie pusă pe *calitățile* bune ale omului, ale societății, ale nației românești.

Tot asemenea când e vorba de lipsurile trupului, de boli. Bolile să fie cunoscute, ca și mijloacele de apărare împotriva lor, dar să se pună greutatea principală a expunerii pe factorii de sănătate al trupului, rămânând convingerea în ascultători, corespunzătoare adevărului și anume că nu boala, ci *sănătatea e regula generală a vieții*.

7. În deosebi, în atmosfera morală de azi, atât de deprimătoare — creiată în mare parte de noi înșine, prin pesimismul și critica distructivă de ani de zile — e necesară trezirea unui puternic optimism național. De aceea propagandiștii culturali, cari nu știu, nu pot, ori nu vor să deștepte această încredere în noi înșine, nu ar trebui să ia niciodată cuvântul în mijlocul poporului.

8. E o constatare făcută de mult și din partea multora că lucrul cel mai greu în contactul cultural cu poporul este *aflarea limbii celei mai potrivite*. Cel ce abundă în expresiuni științifice și termeni tehnici, vorbește înzadar maselor, cari nu cunosc acești termeni.

Alții cad în extremul celalalt: se năzuiesc să vorbească în termeni pe cari îi cred mai populari și adeseori spun cuvinte de cari lumea râde: fiindcă sunt populari într-o regiune, în alta nici nu-s cunoscuți, sau au altă însemnare.

E bine să știm că în cele mai multe regiuni ale țării limba românească cea mai înțeleasă de toți e aceea, care s'a făurit de mult și se făurește încă și azi în cele mai bune gazete populare ale noastre. De altfel unitatea limbii noastre ne asigură o înțelegere în orice colț de țară, dacă nu vom exagera nici în terminii științificei, nici în expresiuni prea dialectale sau chiar locale.

9. Pentru a fi mai în nota mentalității dintr'o comună sau dintr'o regiune, propagandistul cultural ar trebui să cunoască mai dinainte împrejurările locale și a așa-numitei „opinii publice“ dintr'un sat la un moment dat. Ar vorbi mai de acasă și auditorii ar fi mai atenți la expunerea ce s'ar face. La această cunoaștere a diferitelor localități s'ar putea ajunge numai prin informații și rapoarte sosite la centrul județean al „Astrei“ dela organele cele comunale și de plasă.

10. Ca o îndrumare de cea mai mare importanță pentru propaganda culturală e constatarea că în urma oricărei descinderi la sat să rămână ceva practic pe teren. Să rămână o urmă materială. Inceputuri în această direcțiune s'au făcut de mult, prin înființare de biblioteci, sădiri de pomi, case culturale. Dar din experiența tuturora rezultă că aceste urme materiale ce rămân pe urma propagandei culturale, sunt azi mai așteptate ca ori când de către populația satelor.

Tradiția culturalizării masselor în Ardeal.

(Propagandă culturală la sfârșitul veacului al XVIII-lea.)

De Al. Dima.

Când în 1861 energia și spiritul organizator al lui Andrei Șaguna avea să închege primul nucleu statutar al „Asociațiunii“, entuziasmul Ardealului se manifesta cu atâta spontaneitate și amploare, încât istoricul de azi e nevoit să caute explicațiuni ce depășesc — fără îndoială — împrejurările imediat anterioare faptului. Izvorită din înalta concepție a misiunii culturale a unui neam, „Asociațiunea“ aduna — în fond — în actul sintetic al constituirii ei formale, străvechi moșteniri ce zăcuseră ascunse ca atâtea comori naționale revelate doar prin focurile grabnice ale închipuirii populare.

În negura opacă a veacurilor, ochiul istoricului distinge totuși pâlpăirile sftoase din volbura cărora avea să sbucnească flacăra semeață a „Asociațiunii“. Înfiripată din adâncimea unui autentic spirit cultural, „Astra“ își făuria viața din vraja unei tradiții mai vechi decât ea însăși, ale cărei momente e foarte instructiv și educativ să le încreștăm — cât mai des — aei.

Poposim — de data aceasta — în marginea unui surprinzător fapt misionar, petrecut în Sibiu din preajma ultimului deceniu al secolului a XVIII. Împrejurările, reconstituite de mintea ageră a lui *Ilarie Chendi* ne sunt pe larg expuse în broșura din 1900 a criticului: „Începuturile zăristicele noastre“ (1789—95). Și iată cum se deapănă firul faptelor:

În anul marei revoluții franceze, se constituia la Sibiu o „societate“ ce aduna reprezentanți ai diferitelor națiuni din Ardeal, printre cari și câțiva învățați români în frunte cu „doctorul de legi și profesorul de tămăduirea ochilor“, cum îi spunea *Tempea*, Ioan Molnar-Morariu. Cu scopuri de generoasă ajutorare a celor mulți, ca un ecou desigur al curentului filantropic apusean, „societatea“ sibiană hotărî înființarea unei foli românești, numită în documentele oficiale „*Wallachische Zeitung für den Landmann*“. Urmând să apară în 1790, „Ziarul românesc pentru agricultor“ ar fi fost cu aproape patru decenii anterior „Curierului românesc“ al lui Heliade și „Albini românești“ a lui Asachi. Deși privită cu multă înțelegere și căldură de chiar guvernatorul de pe atunci al Transilvaniei, gazeta nu apăru totuși din vecinutul motiv al lipsei de fonduri.

Intenția din care a purces însă, rămâne extrem de lăudabilă și mai ales *caracteristică* pentru mentalitatea mi-

slonară a românilor ardeleni dela sfârșitul secolului al XVIII-lea. Să concepi într'adevăr unul din primele ziare ce înregistrează istoria periodicilor noastre, să-l scrie învățați ca multilateralul I. Molnar, cari să se gândească — în primul rând — la nevoile poporului, și nu la satisfacerea propriilor curiozități intelectuale, — e o faptă de o atât de înaltă frumusețe încât numai din inima unui misionar al culturii putea răsări.

Dar rândurile acestea nu urmăresc numai încreștarea act a generozității sentimentului acelor învățați, ci dorește să înfățișeze de asemeni *cuminșenia* cu care fapta a fost plăsmuită.

În adresa din 30 Iulie 1789 ce „societatea literațiilor din Sibiu“ o trimise curții impertiale din Viena, ne sunt expuse punctele programului gazetei românești.

„Societatea“ subliniază mai întâi calitatea publicului ce ar urma să citească ziarul. Se spune astfel că „națiunea nu este la acel nivel cultural, ca întreagă să știe ceti. Deci ziarul este destinat mai ales pentru preoți, cari vor avea să comunice conținutul cu poporul în fiecare săptămână“.

Iată-l dar pe preot, propagandistul cultural de totdeauna, chemat să împărtășească poporului știrile și sfaturile ziarului și să le explice desigur. Este, fără îndoială, o surprinzătoare anticipare a șezătorilor noastre de astăzi.

Mai interesant încă e felul cum era conceput ziarul.

Învățații făuritori ai programului nu sunt nici pe departe prada vagului romantism al propagandistului cultural ce crede în frumusețea teoriilor fără nici-un răsuneț practic. Ei accentuează dimpotrivă, în programul lor, elementele „*bunelor moravuri și ale economiei*“.

„Ziarul ar începe — ni se spune — cu un anumit Popa Miron, preot în Valea Frumoasă, care ar avea să povestească cum a trăit el în casa sa, între copiii și părinții săi, în ce chip a condus economia, ce a muncit în anii cei rodnici și ce anume în cei nerodnici; în ce măsură s'a supus conducătorilor; cum a sprijinit pe cei săraci, cu un cuvânt ce bun povătuitor și părinte a fost poporului“.

După cum se vede, măsuri privind diversele laturi ale vieții noastre țărănești: familia, gospodăria, munca adaptată schimbărilor anilor, relațiile cu autoritatea, sentimentul ajutorării, toate pornind din sufletul preotului, ca o ofrandă binecuvântată, în contrast cu „*un om bețiv, tubitor de gâlceavă și de rea tovărășie, care fuge de muncă, e nesupus și are un sfârșit trist*“.

Programul ne mai surprinde apoi și cu un alt punct smuls par'că zilelor noastre.

„Venitul curat al ziarului — se scrie aci — îl va jertfi pentru răsplătirea agricultorilor celor mai bravi și mai sânguitori, împărțindu-l an de an și publicând aceasta prin ziar“.

* * *

Am ținut să reamintim generosul gând al propagandiștilor culturali dela sfârșitul secolului al XVIII-lea, cu șapte decenii înainte de încheierea „Asociațiunii“, spre a pune în relief existența unei vechi preocupări misionare în Ardealul ce avea — pe această bază — să creeze mai apoi floarea „Astrei“.

Într-o vreme în care o nouă activitate de sistematică propagandă se pregătește, e nespus de folositoare evocarea unei tradiții ce din rodnicele visuri și înfăptuiri ale trecutului va alcătui pedestalul muncii culturale a viitorului.

Material pentru conferințe, șezători, etc.

Oamenii mari în viața popoarelor.

Conferință populară model.

De I. Agârbiceanu.

1. Psalmistul și împăratul David, minunat de zidirea lui Dumnezeu, de măreția și frumusețea lumii, a strigat, din toată inima, într'un avânt de închinare: „Mari și minunate sunt lucrurile Tale, Doamne și toate întru înțelepciune le-ai făcut“. Iar altădată a strigat, cuprins de admirare: „Certiurile spun măreția lui Dumnezeu și facerea mânilor Lui o vestește țaria“.

Lumea, cum o vedem cu toții, e plină de zidirea lui Dumnezeu. Fie că privim cerul, fie că ne uităm la pământ, vedem un nesfârșit șir de zidiri cari nu se aseamănă una cu alta, ci ne încântă prin deosebirea, prin varietatea lor nesfârșită. Această varietate e dovadă de înțelepciunea Ziditorului și prilej pentru bucuria și încântarea noastră.

Stea de stea se deosebește întru lumină și strălucire, deși toate sunt frumoase și plăcute la vedere. Un fir de iarbă nu e ca celalalt; floare se deosebește de floare; copac de copac; nu vom afla doi arbori întru toate asemănători; două râuri, doi munți nu seamănă unul cu altul. Nici chiar pietrele. Căci ce deosebire este dela bolovanul

din rău până la cristalele bătute în fețe regulate, cari joacă în lumini și în culori. Tot asemenea vietate se deosebește de vietate. Câte trepte nu sunt dela viermele pământului până la leul pusturilor, dela musca nesuferită până la vulturul văzduhurilor. Ce deosebire de mărime și de desăvârșire este într-o ființă care nu se vede cu ochiul slobod, atât e de mică și fără nici un organ mai densbit și între trupul omului care e cea mai desăvârșită mașinărie vie!

Privind însă lucrurile, moarte sau vii — cari au ieșit din mâna Domnului, dela piatră până la animalul cel mai puternic, mirarea ne umple, mai ales, în fața celor mai desăvârșite.

Toată lumea din străinătate, care are bani, se duce să vadă și să se minuneze în munții Alpi, din Elveția. La noi în țară cei cari ureau să vadă o priveliște măreață și frumusețile firii, nu se urcă pe-un deal sau pe-o colină, ci se urcă pe Retezatul, Surul sau Negotul, munții cei mai mărești din România. Cine vrea să vadă un mare râu se duce la Dunăre. Cine vrea să cunoască măreția mării nu se oprește la marginea unei bălți sau unui lac, ci se duce la mare, la Ocean.

Toți dorim să vedem și să mirosim floarea cea mai frumoasă și mai aromată dintr-o grădină sau să vedem un stejar puternic, de sute de ani.

Cu un cuvânt: lumea lui Dumnezeu e plină de zidiri deosebite, toate frumoase în felul lor. Dar noi suntem atrași în chip deosebit, de lucrurile și ființele cele mai desăvârșite. În ele vedem mai deslușit mărirea și înțelepciunea lui Dumnezeu.

2. Dacă ne robesc și ne încântă, ne atrag la ele lucrările cele mai frumoase și mai deosebite ale lumii, nu ne vom mira, că cea mai mare atragere o simțim față de oamenii cei mai desăvârșiți, față de *oamenii mari*.

Oamenii, deși sunt cununa zidirilor lui Dumnezeu pe pământ, se deosebesc ei unul de altul și la trup și la suflet. Unul e pitic, altul e cât un munte. Unul e frumos, altul e urât. Unul e bun, altul e rău. Unul e înțelept, altul e nebun. Când vorbim de *oameni mari* nu ne gândim la mărirea și tăria lor trupească, ci la mărirea, puterea și sănătatea sufletului lor, a minții, a inimii și a voinții lor.

Pe acești oameni mari toți dorim să-i vedem, să-i cunoaștem sau cel puțin să cunoaștem viața și lucrările lor, mai mult decât dorim să vedem muntele cel mai înalt, floarea cea mai frumoasă și mai bine mirositoare.

Și, pe bună dreptate!

Pentru că alte lucruri sau ființe mai desăvârșite din lume nu ajută cu nimic la desăvârșirea semenilor lor. Un

stejar uriaș nu ajută altor stejari să crească și ei urlași. Dimpotrivă : nu lasă să crească sub coroana lor pe alții și celor din apropiere le țin umbră. Floarea cea mai frumoasă și mai bine mirositoare din grădină, nu face și pe celelalte flori frumoase și pline de mireasma sa. Un leu voinic nu umple de tărie și pe unul slab.

Oamenii mari, dimpotrivă, nu sunt mari numai pentru ei, ci pentru întreg poporul din care s'au născut și chiar pentru întreaga omenire. Ei nu trăiesc numai pentru ei, ci pentru întreg poporul și poate pentru toți oamenii din lume. Adică : *ei fac să treacă lumina minții lor, aurul, focul simțirii lor și voința lor în toți fiii unui neam*. Astfel ei ajută ca și cel întunecat să se lumineze ; și cel nesimțitor să ardă de simțire ; și cel necredincios să creadă ; și cel fără nădejde să aibă speranță ; și cel fără voință să se schimbe într'un luptător. Oamenii mari, în chipul acesta, ajung să fie de cel mai mare folos în viața unui popor, prin faptul că fac un neam întreg după chipul și asemănarea lor, după cum Dumnezeu a făcut pe om după chipul și asemănarea Lui.

De aceea îi iubim și ne alipim de ei. Ascultăm cuvântul și porunca lor. Li simțim creșterea din inima noastră.

3. Nu mai încapem îndoială că oamenii mari sunt înzestrați din naștere, dela Dumnezeu, în chip deosebit, pentru a-și putea atinge ținta pentru care s'au născut în lume. Dar iarăși e adevărat că nici o înzestrare din naștere nu e de-ajuns pentru a fi om mare, dacă omul însuși nu se străduiește, prin munca și suferința lui, să păstreze și să crească acele daruri deosebite date de Dumnezeu.

Poate unul avea cinci talanți ! Dacă îi îngroapă în pământ și-i lasă să ruginească, nu numai că nu va câștiga alți cinci cu ei, ci îi va pierde și pe aceștia. Câți tineri cuminiți, cu mari și frumoase simțiri, au ajuns fără nici un căpătâiu și fără nici un folos în lume, fiindcă nu au îngrijit și nu au sporit darurile date de Dumnezeu.

De aceea nu vom afla nici un om mare în istoria românilor ori în istoria popoarelor, a cărui viață să nu fi fost o necurmată muncă și luptă pentru a-și crește și oțeli puterile date și a delătura pierderile ce li se pun în drumul către ținta pe care vor s'o atingă. Noi îi admirăm și-i slăvim de departe pe oamenii mari din istorie sau ne minunăm în fața celor cari trăiesc, dar nici prin minte nu ne trece că viața lor e plină de muncă, de chin, de suferință, de credințe și de înfrângeri.

Din Scriptură avem chipurile prorocilor, oameni mari și sfinți, cari au călăuzit poporul evreilor, dela Moisi la

Ioan Botezătorul: Toți au dat lupte mari împotriva răului și a nedreptății, dar viața tuturor a fost o necurmată suferință și mulți au murit uciși de dușmani. Luptă, suferință și chin a fost viața celui mai mare om, Isus Domnul, Dumnezeu și om, răstignit pe cruce.

În istoria noastră națională să ne gândim la Mihail Diteazul, Horea, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu. Vom afla că toți aceștia nu s'au mulțumit cu darurile sufletești cu cari s'au născut, ci le-au păstrat și le-au crescut, în ei și în alții, cu prețul celor mai mari suferințe.

Așa dar oamenii mari, sunt mari și prin darurile cu cari s'au născut, dar mai ales prin stăruința lor în muncă și luptă, prin jertfa vieții lor.

4. Dar cum trece duhul unui om mare în sufletul unui popor întreg? Cum poate el lumina mințile altora? Cum poate încălzi inima deaproapelui? Cum poate vărsa credința, nădejdea și voința sa în alții? Cum pot ei schimba un popor slăbănog într'un popor viteaz? Cum pot trezi un popor amorțit?

Cu alte cuvinte: Cum ne pot fi folositori tuturor? Ei sunt lăuceferi cari aprind în jurul lor alți lăuceferi. Ei sunt stejari puternici cari fac să crească în jurul lor alți stejari puternici. Ei sunt flori pline de miresme îmbătătoare, cari fac să răsară în jurul lor alte flori, tot așa de înmiresmate. Cum pot? Care e tălcul?

Dar, mai întâi, e adevărat ceea ce spunem noi? Oamenii mari să aibă într'adevăr așa de mare înrăurire asupra popoarelor, asupra omenirii?

Istoria ni-e martoră că nu spunem minciuni. Iată câteva pilde.

Poporul evreesc trăia de șase sute de ani în robia egiptenilor. Erau slugile, sclavii acelui neam și ai împăraților lor. Trăiau în cea mai cumplită sărăcie. Erau puși la muncile cele mai grele, de bună seamă și la ridicarea piramidelor cari au rămas până în zilele noastre. Evreii nu aveau nici un drept în țara Egiptului. Se tânguiau neputincioși, dar nu încercau să-și facă soarta mai bună.

Până a venit *Moisi* în mijlocul lor. Acesta le-a spus că-i trimis de Dumnezeu să-i scoată din robie. Le-a dovedit cu semne că are putere. Credința în mântuire a început să încolțească în sufletul evreilor, să crească mereu încrederea lor în *Moisi*. Odată cu creșterea încrederii în ei și *Moisi* și în ajutorul lui Dumnezeu, evreii nu s'au mai temut de Faraon și oștile lui. S'au sculat ca un singur om sub conducerea lui *Moisi* și au plecat din Egipt, scăpând de robie.

Omul mare, Moise, a făcut oameni mari, oameni curajoși din toți fii lui Izrael. Un popor mort a înviat.

Sau gândești-vă la minunea săvârșită în lume de Mântuitorul Isus Hristos. Până la arătarea Lui oamenii trăiau ca animalele, gândindu-se numai la traiul lor și la plăcerile trupului: mâncare, băutură, petrecere. Azi milioane și milioane de oameni se îngrijesc de sufletul lor și al altora, trăiesc pentru fapte bune și pentru plăcerile cele înalte ale duhului: carte, știință, descoperiri, aflarea de noi unelte de lucru. Sau se îngrijesc de bolnavi, de săraci.

Tot sufletul omului s'a schimbat de către marele nostru Mântuitor Isus Hristos.

Dar vitejia Moldovenilor și a Muntenilor, unde ar fi fost fără vitejia lui Ștefan și a lui Mihai? Dar desrobirea de turci, dincolo de munți, cum s'ar fi început, fără inima de foc a lui Tudor Vladimirescu? Cum ar fi făcut revoluția din Ardeal la 1848 românii de aici dacă nu ar fi avut pe Avram Iancu, pe Axente Severu, să-i conducă?

Până nu s'au arătat acești oameni mari, semenii lor au stat nemișcați, ca de plumb, fără credință, fără nădejde, fără putere. Cât ce s'au ivit ei și au început să lucreze, au mișcat mulțimile.

Dacă acesta e adevărul, care e tălcul lui? Ne vom ușura drumul înțelegerii dacă vom lua o pildă.

E vreme de războiu. Oștile stau față în față. Trupele dela răsărit primesc porunca să pornească la atac asupra celor dela apus. Orice pas poate aduce moartea. Soldații rămân înlemniți, de spaimă nu cutează să iese din tranșee. Dincolo îi pândește mitraliera, bombele de mână și zeci de alte unelte ale morții.

Dar căpitanul, văzând că nici un soldat nu cutează să iese din adăpost, sare el mai întâi și, din bătaia glontelui dușman, strigă: după mine, copii!

Ca prin minune frica se împrășteie, soldații iese din tranșee, strigând: „Ura“.

Câte biruințe nu s'au câștigat în chipul acesta. Prin curajul unuia? Da, prin curajul unuia care a *deșteptat curajul tuturor*. Într'adevăr curajul trăia și în soldații regimentului, numai era umbrat de altă simțire, de teamă. Când ei au văzut pe căpitan afară, teafăr în ploaia de gloanțe, teama s'a împrăștiat și curajul lor a ieșit la iveală.

Așa dar, taina și tălcul înrăuririi oamenilor mari asupra popoarelor, aceasta este: Oamenii, deși sunt deosebiți ca înzestrare sufletească, au suflet asemănător prin comorile lui de căpetenie. Fiecare suflet are *înțelegere, simțire, voință*. Prin aceste trei daruri toți oamenii se aseamănă.

Învățătorul n'ar putea învăța pe copil să scrie și să citească dacă copilul nu ar avea minte, înțelegere ca și învățătorul. Un om nenorocit, care-și plânge durerea pe uliță, nu m'ar putea face să vărs și eu lacrimi, dacă eu nu aș avea simțire, inimă, ca și el.

Aceste trei însușiri ale oricărui suflet omenesc: înțelegere, simțire, voință, într'un om pot fi mai mici, în altul mai mari. *Fiecare din ele poate crește, se poate întări*, de către una mai mare. Un dascăl mare poate lumina pe cărările vieții naționale un neam întreg în câțiva ani, pentrucă toate simțirile pe cari le crește el în suflete erau sădite acolo de mâna lui Dumnezeu.

Oamenii mari ne fac să mergem după ei, să-i ascultăm, să-i slujim, pentrucă noi avem în noi înșine puteri cari cresc sub influența lor și ne îndeamnă să ne asemănăm lor.

Oamenii mari descoperă gândurile unui popor întreg, simțirea lui, voința și dorința lui într'o anumită vreme. Ei știu ce gândesc și ce le-ar trebui oamenilor din vremea lor pentru a fi fericiți. Știu chiar înainte de a-i întreba. Și știu fiindcă ei încă sunt suflet din sufletul neamului, dar suflet mai simțitor ca al celorlalți. De aceea simte mai repede și mai tare decât alții.

Când ascultăm pe un om vestit sau pe unul care vorbește bine, cu inimă, nu ni se întâmplă de câte ori să zicem: „Chiar așa am gândit, chiar așa cred, chiar așa voiesc și eu!“

Și nu e o înșelăciune! Într'adevăr și tu te-ai gândit și ai simțit așa, numai cât nu ți-ai dat seama până nu l-ai auzit pe acela vorbind.

Dar oamenii mari nu numai vorbesc din gândul și inima noastră, ci cu gândul lor mare îl luminează mai mult și pe al nostru, să înțelegem mai bine. Cu simțirea lor puternică și aprinsă pun sămânța focului și în inima noastră, care e mai rece. Cu voința lor tare, întăresc și voința noastră.

În chipul acesta ei, cu cuvântul, cu scrisul, cu fapta lor, cu îndemnul lor, de suflete mari, fac să crească și sufletele noastre mai puțințele în pricepere, simțire și voință.

Omul mare dă credința și nădejdea lui și altora, crește puterile semenilor, desfășoară steagul de luptă.

O vioară fără coarde e mută, ori din ce lemn bun și bine răsunător ar fi. Dacă-i punem o singură coardă și tragem cu arcușul, răsună și cântă întreaga cutie. În viața neamurilor poporul cel mare e vioara fără coarde. Coarda e omul mare. Iată ce această coardă vibrează, învârt și vibrează întreg poporul.

5. E ușor de înțeles, deci, că oamenii mari au mare însemnătate și preț greu în viața popoarelor. Ei sunt stâlpi unui neam și în mare măsură ei făuresc istoria națională, biruințele, ca și înfrângerile.

Urmarea e una singură: Dacă acești oameni mari sunt în viață, trăiesc printre noi, să le primim învățăturile și îndemnurile și să-i cinștim, punându-i mereu în fruntea neamului.

Dacă sunt morți, să ne străduim a le cunoaște viața, cu munca și luptele lor.

Și, mai ales, să urmărim pilda și a unora și a altora *).

Piese teatrale vrednice de jucat.

De **Horia Petra-Petrescu.**

La rubrica aceasta vom publica cu plăcere recomandările propagandiștilor noștri culturali.

Am vrea să sporească stocul de piese teatrale populare, vrednice de jucat pe satele noastre, fiindcă știm, din experiență, cât sunt de căutate astfel de piese teatrale de țaranul nostru.

Nu mai încapă îndoială: în forma dramatică se pot spune țaranului adevăruri mari, ridicându-l sufletește și instruindu-l totodată. Utile cum dulci — utilul cu ce este dulce, plăcut.

Durere, nu găsim multe piese teatrale potrivite pentru scenele noastre sătești. Ne lipsește în zilele noastre un Alecsandri, un C. Negruzzi, chiar și un Iosif Vulcan („Ruga dela Chisătau“). La poruncă nu se poate comanda un autor dramatic — totuși — un indemn pentru scrierea de piese teatrale poate contribui ca unul sau altul din autorii noștri să-și încerce talentul și în direcția aceasta.

De astădată recomandăm două piese, nouă, cari au trecut prin botezul de foc și au fost bine primite de publicul țărănesc. Vor urma altele, în marginile puținii.

1. „Să nu mai spui la nime!“ Comedie țărănească în 3 acte. De *Petrea Dascălul*.

*) Notă. Această conferință poate fi folosită și singură și ca pregătire pentru biografia unui om mare. Mai ales când datele biografice ce-i stau la îndemână conferențiarului sunt prea sumare sau când aprecierea omului însemnat nu dă extensiunea unei conferințe.

Comedia aceasta a stârnit hohote sgomotoase de câte ori a fost jucată pe satele noastre. Despărțământul județean Cluj a jucat o în câteva sate, mai apoi a reprezentat-o, la o serbare țărănească, chiar și pe scena „Teatrului Național” din Cluj, cu țărani-diletanți, spre satisfacția tuturor.

Cuprinsul comediei se poate spune în câteva cuvinte: Sânefta, o femeie dintr'un sat, primește dela bărbatul ei, din America, o pereche de cercei, cari nu i se potrivesc. Dorind să și i schimbe, întreabă la un aurar din oraș. Acolo a întrebat-o un polițist de unde are cerceii, iar ea i-a arătat scrisoarea bărbatului. Toate s în ordine. Dacă n'ar fi gura lumii! Ce să vorbească femeile în sat dacă nu verzi și uscate, gândite și negândite! Măriuța și Lina și Constanța și alte femei vorbesc de rău pe Sânefta, că ar fi furat o pereche de cercei de aur, ha zece, ba un săculeț întreg, ba un ceas de aur. În zadar caută să le potolească fantazia țăranul Stan, un om cu scaun la cap, ele nu se lasă de bârfă. — Se pornește lavina! Satul întreg bâjbăie că Sânefta a furat. Ies oamenii dela biserică, se închină, dar vorba rea o dau mai departe. Până ce vine Măciucă, ordonanța dela primăria satului, cu „plăcintă”, citația la judecătorie. — Actul al 3 lea se petrece în fața judecății. Aici stau femeile ca mironosițele, fiindcă n'au fost „de cându-i lumea” la judecată și o bagă pe mânecă. Fiecare bârfitoare e osândită la câte 100 Lei pedeapsă și e bună-bucuroasă că a scăpat numai cu atât.

Firește: o pildă poporală morală, cu morala evidentă, dar scrisă vioi și cu spirit de observație.

Hazul țăranilor din sală nu mai cunoaște margini când asistă la judecarea femeilor prinse cu minciuna și resonamentul: nu-ți bate gura, că o pășești! prinde rădăcini în șirurile ascultătorilor.

Roluri: 5 bărbați, 7 femei — toate ușor de jucat.

Scenăria: O odată țărănească obișnuită. Altă odată țărănească. Un birou, la judecătorie.

Costume: Țărănești și de oraș.

Durata: 1 oră.

Publicată: 1926. (Sibiu, 1926, Edit. Inst. „Dacia Traiană”, 35 pg., 8 lei.) Se mai află de vânzare la „Dacia Traiană”, Sibiu, Piața Unirii (8 Lei). Autorul este învățător în Sibiu: dl Petre Olariu, fost dir. școlar în Orlat.

II. *O comedie împotriva bolșevismului:* „Lege nouă”, comedie într'un act, de *Sebastian Stanca*.

Comedia aceasta s'a jucat cu mult efect pe sate, mai pe urmă în satele Mocu și Gilău, de lângă Cluj, de o

echipă de propagandiști, actori ai „Teatrului Național“ din Cluj, conduși de domnii I. Breazu și A. Popa, în numele despărț. jud. Cluj.

Cuprinsul: Într'un sat românesc de după războiu, un gospodar, care a muncit o viață întreagă, cinstit, ca să-și agonisească o stăricică, de care nu-i este rușine, se bucură că singura sa fiică — el e văduv — e căsătorită fericit cu un țăran de omenie și părechii asteia vrea să-i lase toate cele agonisite când va închide ochii. Bătrânul are 60 de ani, nu mai iese la lucrul câmpului, dar îngrijește de casă, de curte și de grădină, câtă vreme tinerii sunt la lucru.

Toate ar merge bine dacă nu și-ar lua nasul la purtare un bețivan leneș, un fată-frunze la câni, care mai dă din când în când pe la bătrânul gospodar, să-l povestească verzi și uscate și odată aduce chiar și o proclamație bolșevică, primită în orașul învecinat, dela o adunare.

Tânărul însurățel a mirosit că leneșul s'a apropiat de casa sa și îl caută, dar bătrânul socru, de teamă să nu-l bată ginerele, îl ascunde în cămara cu bunătăți. A și fost cu cale să-l înfrunte omul cel harnic pe trântor, fiindcă mai zilele trecute se legase de nevastă-sa pe câmp — de prins tot îl prinde, tocmai când explica leneșul că de aici înainte au să se împartă moșiile, deci și moșia bătrânului, tuturor, fără de nici o deosebire. Cum? întrebă bătrânul, munca mea dată fiecărui tras împins? Tăie, care n'ai asudat pentru moșie nici chiar atâtea?

Trântorul, bun numai la palavre, dar nu și la lucru, e prins cu mâța'n sac. Țățăie, îl trec nădușelile, mai cu seamă când vine și primarul, nașul părechii tinere, și plutonierul de jandarmi din comună, chemat de soțul cel tânăr — și e luat de scurt de unde are proclamația bolșevică. Cade apoi în genunchi și se roagă de iertare, văzând că a greșit și că spune nește prostii gogonate. Toți îl iartă și răd de spaima mâncată de cel leneș, căruia îi pare rău.

Piesa are părți huzli: cum se giuglulește perechea cea tânără, cum sgârie-brânză șterpelește, câtă vreme e dus bătrânul din casă, mâncarea de pe masă și spală o strachină de smântână, etc.

Ideile din comedie se vor discuta în sat, după reprezentăție. Rolurile sunt ușoare.

Roluri: 4 bărbați, 1 femeie, principale; 2 bărbați, secundare.

Scenăria: O oală țărănească.

Costume: Țărănești și ale jandarmului.

Durata: 1/2 oră.

Publicată: în „Biblioteca populară” a „Asociațiunii”, în 1933, Nr. 203. Autorul comediei este consilierul episcopesc din Cluj, dl Dr. Sebastian Stanca, Cluj, Str. Iuliu Maniu. (Indicăm adresa pentru autorizație.) Prețul numai 5 Lei.

Ne-ar prinde bine să primim confirmarea celor susținute de noi și dintr'alte ținuturi că piesele indicate au fost jucate cu succesul dorit.

Din activitatea „Astrei” culturale.

Înfăptuiri în despărțământul Sibiu al „Astrei”.

De Prof. **Al. Dima.**

Activitatea culturală pe 1932—33 a despărțământului sibian al „Astrei” se află pe larg consemnată în buletinul pe care generozitatea conducătorilor l-a intitulat atât de simplu, dar sugestiv: „*Pentru adevăr și lumină*”.

E un volum de 134 pagini mari, dădora de fapte și idei, împodobit cu zeci de icoane ce prind fețele multiple ale oșrandei culturale, pătruns de căldura unei munci desinteresate în slujba celor mulți și năpăstuiți.

La capătul lecturii acestui darnic anuar, se conturează în minte cu impresionantă limpezime imaginea pânzei de pânjen a culturii ce se țese peste satele sibiene, încet, răbdător, necurmat.

Înfățișate în toate amănuntele lor în buletinul de care vorbim, înfăptuirile despărțământului sibian al „Astrei” nu vor mai fi încă odată înregistrate aci în același spirit al raportului oficial de acolo. Ne vom strădui, în cele ce urmează, să tăiem în hățișul faptelor potecile călăuzitoare pe care le-ar putea străbate apoi cu un folos asemănător și propagandiștii culturali ai altor ținuturi. Vom desprinde dar din bogata activitate a despărțământului, principiile conducătoare ale propagandei culturale, ilustrându-le cu faptele cele mai semnificative și insistând asupra celor cu valoare sugestivă mai mare.

* * *

Opera de culturalizare a județului Sibiu s'a desfășurat sub conducerea dlui Inspector general *Silviu Teposu*, președintele despărțământului „Astrei”, în colaborare cu

un comitet compus din 23 membri cărora li se adaugă încă 4 membri de drept — președinți ai despărțămintelor de plasă. În alcătuirea acestui comitet s'a căutat aplicarea principiului de reprezentare a tuturor instituțiilor ce contribuie prin conducătorii lor la opera de culturalizare. Elementele școalei, bisericii, armatei, corpurilor tehnice sunt de față, spre a lucra armonic și a susține cu prestigiul lor social și profesional munca despărțământului. Cu astfel de puteri adecvat utilizate, atât în munca de elaborare a planurilor de propagandă, cât și în aceea a realizării lor pe teren, acțiunea de culturalizare s'a putut desvolta în mod organizat, sistematic, pe baza câtorva principii solid verificate. S'a urmărit cu mult tact găsirea consonanței dintre *elementul deculturalizat, factorul ce culturalizează și necesitățile timpului.*

Propaganda s'a întreprins cu metode potrivite către cele două obiective: *orașul și satul.*

Orașul a trebuit să fie despiciat din punctul de vedere al felurilor de public ce cuprinde, încercându-se o culturalizare adecvată fiecărei categorii de locuitori.

Pentru *intelectuali* s'au continuat conferințele duminicale ale „Astrei“, *utilizându-se 8 vorbitori locali și 11 din alte părți.* Ideea ciclului unitar de conferințe nu s'a putut realiza, cu toată dorința de sistematizare a conducătorilor. Cultivarea elementelor locale s'a împlinit cu dorința de a face cunoscut publicului personalitățile marcante ale culturii noastre.

Pentru celelalte medii orășenești, s'au întemeiat în cadrele despărțământului instituțiuni noi.

Armata a devenit astfel un directiv special al acțiunii culturale. În vremea în care fantoma revizionistă se agită iarăși, instrucția și educația morală a armatei trebuie să se întărească și din afara ei. S'a ținut dar în fața corpului ofițeresc și al reangajaților din garnizoana Sibiu, la îndemnul protoereului militar Lt. Col. I. Dăncilă, o serie de 16 conferințe, tratând subiecte ce privesc *istoria poporului și armatei române, idealurile și virtuțile morale ale ostașului, raportul dintre armată și formele societății și tehnica în serviciul armatei.*

S'a trecut și la înfăptuirea de biblioteci pe seama Reg. 16 Călărași, a Centrului de instrucție, a Cavaleriei, a Batalionului VII administrativ.

Răsunetul acestei activități a fost apreciabil. Ca un semn de înțelegere a operei „Astrei“, corpul ofițeresc s'a înscris în întregime printre membri activi ai despărțământului. Este — socotim — un fapt ce vorbește dela sine și asupra căruia ar putea reflecta și celelalte despărțăminte.

Nici mediul muncitoresc de toate categoriile, funcționarul covârșit de monotonia lucrului său adesea mecanic, negustorul cu orizontul fatal limitat de profesiune n'au fost uitați. Despărțământul sibian al „Astei” a înființat pentru aceștia o „*Universitate populară*” ce a ținut cicluri de conferințe din domeniul *religios-moral, legislație fiscală și probleme muncitorești, orientări și soluție profesională, istoria literaturii române și a poporului român*. Au fost 25 de lecțiuni serale, agrementate cu declamări și coruri și cu împărțirea gratuită a 500 de broșuri din „Biblioteca populară a „Asociațiunii”.

Tineretul considerat la rândul-i ca un mediu distinct, a trebuit să fie educat în condițiuni speciale în cadrul noii instituțiuni a „*Șoimilor Carpaților*”.

Despărțământul Sibiu a înființat dar o secțiune a „*Șoimilor*” din Cluj, sub conducerea Dlui Dr. *Liviu Ionașiu*. Într'un foarte scurt timp, noua organizație ce venea să dea forme concrete aspirațiunilor tinerești, a prins chip și putere, adunând în juru-i peste 100 membri activi și 300 ajutători, începând de îndată cultivarea lor fizică prin ore zilnice de gimnastică, sporturi, jocuri, fără a neglija — în același timp — educația lor morală. Prin secția de tir s'a orientat munca „*Șoimilor*” spre pregătirea preregimentară.

Paralel cu încheierea ei interioară, instituțiunea a prezentat publicului o serie de manifestațiuni culturale, artistice și sportive și — ceea ce e mai util din punctul de vedere al propagandei — s'a deplasat, dându-și concursul la serbările din Aurig, Săliște și Noerich.

Satele județului Sibiu și-au avut propaganda lor specifică, desfășurată într'un ritm amplu, cu sprijinul unei întregi armate de misionari culturali și în cadrul unei năzuințe de cât mai fructuoasă sistematizare a acestei nobile munci.

S'au schițat mai întâiu începuturile *operei de pregătire* a propagandei culturale prin *cunoașterea mediului sătesc* unde avea să fie întreprinsă acțiunea.

S'au cercetat dar — în acest scop — centrele despărțămintelor de plasă: Aurig, Noerich, Mercurea și Săliște, ținându-se consfătuiri cu preotul, învățătorul și câte doi țărani fruntași din fiecare comună. S'au putut deci creiona acele „*hărți culturale de informații*”, despre a căror utilitate dl prof. Dr. *I. Hațieganu* a scris cuvinte de justă prețuire.

Cunoașterea realităților sociale ca o metodă necesară și prealabilă a propagandei culturale a fost de altfel inaugurată într'un mod și mai sistematic cu ajutorul unei

anchete zooeconomice ca cea întreprinsă de o comisie de specialiști asupra comunei *Tilișca*. Raportul publicat în buletinul despărțământului alcătuiește de asemeni „o *hartă economică de informație*“, constatând descreșterea în decursul dintre 1920—1930 a numărului populației, a numărului gospodăriilor, catalogând pe categorii de cultură suprafața terenurilor comunei, procentuând întinderea proprietăților față de numărul locuitorilor, înregistrând avuțiile în pomi fructiferi, stupi, animale, pășuni etc. Diagnosticându-se o decadență generală a stării materiale a locuitorilor, s’au cercetat de îndată cauzele ei, identificându-se pe de-o parte în schimbarea condițiunilor de viață, pe de alta în lipsa de spirit cooperativ și sindicalizare a țăranilor.

Despărțământul sibian a întreprins de asemeni o importantă *anchetă medico-socială*, organizată de dl inspector sanitar Dr. I. Stoichița.

S’au făcut cu scrupulozitate științifică *fișe individuale* țăranilor din 11 comune, examinându-se 12.796 locuitori, adică 82,08% din totalul populației. În baza constatărilor făcute, s’au dat imediat ajutoare medicale, sesizându-se Serviciul sanitar județean pentru combaterea boalelor sociale.

Utilitatea anchetelor de acest fel nu poate fi îndeajuns de subliniată. Ele alcătuiesc de fapt condiția *sine qua non* a oricărei sistematice propagande culturale și ar trebui întreprinse cu multă asiduitate cât mai frecvent și în cât mai multe puncte ale despărțămintelor. S’ar curma astfel — cu o elipă mai de vreme — elanul romantismului propagandist ce plutește în norii visului, ignorând datele elementare ale realității.

O metodă ce a fost rară și în deosebită cinste în despărțământul sibian al „Astrei“, s’a referit la via utilizare în manifestațiunile culturale ale satelor — a elementelor locale țărănești.

Adunarea din 14 Mai 1933 din *Sadu* a prezentat astfel corul sătesc al „Astrei“, declamarea unui fector, doi ciobani cântărești din fluer, opt femei în vechiul port țărănesc al ținutului, o expoziție de lucruri țărănești într-o „casă țărănească“.

Eficacitatea și durabilitatea propagandei culturale este, prin stimularea la activitate a elementelor locale, asigurată.

În acelaș scop, s’au organizat cu lăudabilă râvnă și *corurile sătești* ale „Astrei“.

Factor de cimentare a relațiilor sociale și de întărire a educației morale și naționale, muzica — sub forma ac-

tivării ei în colectivități locale — este una din cele mai adecvate metode de culturalizare.

Despărțământul sibian i-a dat o importanță deosebită. Sub conducerea măștrilor *Timotei Popovici* și *N. Oancea*, s'a organizat mai întâiu, între 20 Iulie și 10 August, un curs pentru diriginți de coruri, curs ce a fost frecventat de 26 învățători și 13 învățătoare. Despărțământul numără astăzi 24 coruri, compuse din 14—52 membri. Primele întreceri corale au și avut loc la *Noerich* și *Avrig*. O și mai vie activitate corală se pregătește acum după un plan sistematic de către președintele secțiunii artistice, dl *T. Popovici*.

S'a alcătuit de asemenea un *Regulament* amănunțit și complet al corurilor despărțământului Sibiu ce se găsește publicat în buletin.

Foarte interesantă de semnalat e și inițiativa înființării unei *arhive fonogramice* și a colecționării instrumentelor și invențiunilor sonore ale poporului.

Este aci locul să înregistrăm semeața, dar reușita, experiență a despărțământului de plasă Săliște, unde s'a constituit o *echipă de acțiune culturală-corală* compusă din elevi de curs primar, ce a cântat cu succes la serbările din Vale și Săcel, sub conducerea directorului *Constantin Sava*.

Despărțământul sibian a utilizat de asemenea și celelalte obișnuite metode ale propagandei culturale: conferințe, biblioteci, șezători etc.

S'au ținut satelor 106 conferințe din toate domeniile culturii trupești și sufletești. Semnalăm ca un fapt demn de generalizat, sistematizarea conferințelor medicale prin reducerea lor la două probleme esențiale: *sifilisul* și *îngrijirea mamei*, și prin pregătirea propagandiștilor medicali cu ajutorul unei conferințe-tip, oferită de serviciul sanitar județean.

În materie de cărți, cele 75 biblioteci ale despărțământului au fost înmulțite cu încă 7 în cursul anului trecut. Conducerea despărțământului s'a străduit să facă din aceste biblioteci factori vii de cultură. Un bun regulament, stimularea prin premii a țăranilor ce au citit mai mult, augmentarea bibliotecilor, au constituit mijloace potrivite pentru intensificarea vieții acestui important factor spiritual.

Preocupările de o mai bună viață materială au dus la întocmirea unui *statut* al „*Reuniunilor agricole*” ale „*Astrei*”, cu scopul de a organiza pe țăranii în obștii sau asociații sătești „*pentru cultivarea mai rațională a pământului*”.

tului, îmbunătățirea pășunatelor, sporirea și selecționarea produselor și valorizarea mai rentabilă a produselor agricole și a animalelor de tot soiul". (din „Buletinul despărțământului“, pag. 129).

O specială atențiune s'a acordat femeilor ce alcătuiesc un mediu distinct de culturalizare pentru care pe baze tradiționale s'a propus organizarea unor „Șezători ale femeilor române“, cu scopul de a sprijini creșterea copiilor mici, a populariza chestiunile de igienă feminină, de menaj, de sericicultură etc. Un regulament a fost de asemenea alcătuit și pentru această nouă instituție.

E în sfârșit locul să înregistrăm aci o altă interesantă experiență a despărțământului de plasă Săliște unde s'a constituit, sub conducerea d-șoarei *Maria Ivan*, directoara școalei de menaj, o echipă de maestre ce a ținut timp de două săptămâni un curs de gospodărie și instrucție practică de flert economic, substanțial și igienic.

Dacă ar urma acum să privim global activitatea despărțământului sibian al „Astrei“, ar trebui să constatăm nu numai un apreciable număr de manifestări propagandistice, ci și un permanent efort de sistematizare a operei educative prin aplicarea unor fecunde și îndelungat verificate principii de culturalizare.

Atât metodele cât și faptele mai sus semnalate dau acestui despărțământ un prestigiu și o valoare cu care am dori să se mândrească fiecare din despărțămintele „Asociațiunii“.

Activitatea Secțiunilor științifice-literare ale „Astrei“ culturale.

De **I. Agârbiceanu.**

La ședința festivă a Secțiunilor Astrei ținută la Brașov, cu prilejul Adunării generale a Asociațiunii, dl membru *Dr. S. Manoilă* a ținut o foarte documentată și instructivă conferință, cu proiecțiuni, despre „Situția demografică a României“, în lumina ultimului recensământ oficial. Conferențiarul a stăruit cu deosebire asupra situației demografice din nouile provincii. Conferința, mult apreciată de public, sperăm să fie tipărită.

Tot cu prilejul Adunării generale, la ședința președinților de despărțăminte, dl *Iuliu Hațieganu*, președinte al secției medicale, a vorbit despre tehnica propagandei culturale și S. Țeposu despre „Colaborarea cu societățile culturale similare“. Amândouă conferințele au apărut și în broșură.

La *ședința Secțiilor* dela 17 Noemvrie, după o expunere a președintelui dl Iuliu Moldovanu asupra hotărîrilor Adunării generale în legătură cu alegerea membrilor secțiilor din cinci în cinci ani, la propunerea făcută de Secții, se discută posibilitățile și metodele acestei reorganizări. Părerile membrilor prezenți sunt împărțite, așa că chestiunea rămâne să fie studiată în decursul anului. Președintele crede necesară înființarea unei secțiuni *demografice-etnografice*, care să aibă ca principală mentore o acțiune științifică antirevizionistă, care să se desfășoare în cadrele Astrei și în special a Secțiunilor.

Mai arată că Astra va edita o revistă antirevizionistă, în limba franceză, cu conducerea căreia dsa crede să fie însărcinat dl *Silviu Dragomir*, cu colaborarea membrilor Secțiilor la cari se va face apel, ca specialiști în diferite materii. I. Agârbiceanu propune ca și până la regruparea Secțiilor, fiecare Secție să-și desemneze 2-4 membri. cari să constituie o *echipă de muncă* și cari se vor întruni în ședințe tot la două săptămâni.

Membrii prezenți desemnează 12 echipe de muncă, după secții, dintre cei cari au timp și au dat și până acum dovadă că se interesează mai mult de activitatea Astrei.

De asemenea se hotărăște să fie cooptați membri noi în decursul anului dintre intelectuali cari au dovedit interes pentru munca culturală a Astrei.

În *ședința* dela 12 Ianuarie, dl *Silviu Dragomir* a expus programul de lucru al Secției *demografice-etnografice*, arătând cu multe argumente necesitatea activității în cadrele Astrei pentru o propagandă antirevizionistă în străinătate. Arată cum înțelege să fie redactată revista în franțuzește. Ea nu va răspunde numai direct la atacurile și afirmările tendențioase ale unguirilor în străinătate, ci va arăta ce a realizat statul și cultura românească în teritoriile unite, până azi.

La redactarea în franțuzește va avea colaborarea d-lui prof. univ. D. D. Roșea. Va cere concursul tuturor membrilor Secțiunilor, specialiști în anumite materii.

Dl *Dragomir* a arătat cu un lux de dovezi propaganda unguerească în străinătate, care a publicat până acum în limbi străine 1700 lucrări. Secția *demografică-etnografică* nu se va mărgini numai la editarea revistei în franțuzește, ci va tipări lucrări și în limbile *engleză și italiană*.

Secțiile au aprobat întru toate referatul d-lui *Silviu Dragomir*.

Dl *Iuliu Hagișanu*, fiind chemat urgent în provincie, nu și-a putut ține conferința anunțată.

Dl *I. Agârbiceanu* propune mai multe subiecte, după preocupările Secțiilor, pentru a fi prelucrate de către membri în conferințe model, cari se vor publica în broșuri sau în revista „*Transilvania*” pentru a fi folosite de către despărțăminte.

Se angajează să serie conferințe model d-nii C. Petra, I. Bojorean, Constanța Bogdan-Duică, I. Chinezu, I. Agârbiceanu, Dr. I. Popp,

S. Dragomir, V. Moldovan, Lazăr Chirilă, Ion Pop, D. Stanciu, Dr. Iancu, Pavel Roșca, I. Matei, Dirgil Pop ing.

I. Agârbiceanu, arată cari membri ai Secțiilor au dat lucrările promise pentru Bibl. pop. a Astrei: S. Oprean, S. Bornemisa, Sept. Popa, Seb. Stanca.

Anunță că dl I. Lupaș a înaintat manuscrisul pentru „Seurt manual de Istoria Românilor“ pentru Bibl. Poporală (3—4 numere). Roagă să censureze și să raporteze în scris asupra materialului intrat pentru Bibl. Pop pe d-nii S. Bornemisa, I. Matei, Seb. Stanca, S. Pușcariu.

În ședința Secțiunilor dela 31 Ianuarie, s'a discutat asupra conferențelor tip, iar dl C. Petran a vorbit despre „Istoria artei în serviciul revizuirii și antirevizuirii“.

Ședința de după masă a Secțiilor Astrei a fost ocupată de interesanta conferință a d-lui prof. *Coriolan Petran* asupra acestui subiect. Începând prin a arăta că ungurii întrebuințează în propaganda lor antirevizionistă toate mijloacele artistice, dl Petran amintește că numai în Budapesta s'au ridicat patru statui, cari reprezintă ciuntirea Ungariei, Harta Ungariei ciuntite este popularizată prin cărți postale ilustrate, prin pareuri de flori în fața garilor, pe coperte de cărți și prin alte mijloace.

Înșirând operele și autorii cari înjugă arta și literatura la carul revizuirii, conferențiarul amintește că prof. Möller a publicat o broșură despre arhitectura ungurească, în care blamează românismul. Afirmă că Ungaria e ultimul reprezentant al culturii apusene. În Ungaria numai sașii și ungurii au arta lor, ceilalți au împrumutat-o dela unguri. Spune că stilul bizantin e recent, artiștii lui nu sunt români. În Ardeal nu e stil bizantin. Concluzia lui: triumful culturii superioare ungurești asupra celei inferioare — românești.

Istoria artei ungare însă cuprinde nenumărate monumente artistice din Ardeal, cele mai multe românești și săsești, pe care le dă drept ungurești.

La congresul de arte din Stockholm, din anul acesta, profesorul Gerovici într-o comunicare spune că limita artei e Ungaria, dincolo e sterilitatea ortodoxei.

Și Appony a luerat contra noastră cu dovezi artistice din Ardeal, cu lucrări pe cari le dă pe toate drept ungurești. Dela români publică fotografia alor două sate sărace de munte, arătând că statul maghiar nu i-a putut culturaliza.

Zoltan Szilágyi în „A mi Erdélyünk“ vorbește și despre etnografia română a satelor. Drea să arate că jăranul român e încă în epoca preistorică, fiindcă „nu îmbrățișează meșteșugul de fierar“.

Află apoi prea multe unelte de lemn, colibi, piuă de lemn; motivele originale de broderie nu sunt românești. Cojoacele sunt făcute de unguri, icoanele de sârbi și bizantini.

Concluzia: tratatul dela Trianon a lipsit Ungaria de dovezile creațiunii sale artistice.

Mijloacele revizioniste nu au nici un scrupul: induc conștient în eroare străinătatea. Ca artă, spun, noi n'am avut nimic, numai ei. Noi suntem incapabili. Am distrus multe monumente de artă ungurească. Ei spun: ce au produs ungurii în Ardeal e echivalent cu ce au făcut germanii. Nu recunosc că cei mai buni artiști ai lor au fost streini.

În muzeele lor din Ardeal n'au adunat nimic dela români, numai când e vorba să se arate primitivismul românilor.

Istoria artei ardeleni nu poate servi revizionismului, decât numai dacă i se falsifică datele. Dimpotrivă. Conferențiarul dă dovezi.

Nu-i adevărat că românii au numai 6 monumente artistice românești. Cu mult mai multe dă chiar Förszter.

Lika Károly arată că arta bisericilor românești e deosebită de a altor popoare, în special de a ungurilor.

Gros apreciază mult arta specifică românească.

Conferențiarul a publicat o broșură în limba germană cu dovezile savanților unguri pentru arta noastră.

Românii n'au distrus nimic din arta lor: și azi bisericile, castelele, etc. sunt în posesiunea lor. Ce s'a demontat din statuetele lor politice sunt toate bine păstrate. Francezii au distrus în Alsacia. În Polonia n'a rămas o biserică rusească. Cehii au distrus monumentele politice străine. Românii s'au purtat mai civilizat.

Nu stăm înapoia ungurilor în nimic din ce privește monumentele istorice au arta populară. Chiar noi am influențat în artă pe unguri, sași, cehi, slovaci și Peninsula balcanică. Artă noastră populară e tot atât de unitară ca și limba.

La o comunicare făcută în congresul din Varșovia, conferențiarul a pus în lumină reală valoarea artei ungurești, care are numai un caracter receptiv, de imitare. Ce a făcut Moldova și Muntenia în artă bizantină a fost și creația proprie, pe când ungurii numai au imitat. Nu se poate deosebi o biserică veche săsească de una ungurească.

Apoi artiștii lor sunt toți streini; și patronii cari au comandat lucrările din Ardeal.

Familii Huniade, Nopesa, Kendeffi, etc., cari au făcut opere de artă, au fost de origine română.

În arta populară ungurii au luat mult dela români. A trecut mai ales la secui. Ungurii relevă ținutul Kalotaszeg și Trătețu ca artistice ungurești. Dar aceasta nu e decât o industrializare a broderiilor orientale prin antreprenori culți.

Ce să facem noi?

Străinătatea nu ne cunoaște, decât prin publicațiile tendențioase maghiare.

Noi să răspundem într'un mod demn. Nu prin învinuiri ori ton polemic, ci prin metode științifice.

Intellectualii ardeleni au rol conducător în combatere. Mai ales generația care a făcut războiul. Se pot combate ușor chiar prin scrierile ungurilor dinainte de Trianon.

Lucrările noastre trebuie să fie și ilustrate. Un album ar fi prețios, cu text asupra părerilor specialiștilor streini asupra artei noastre, asupra legăturilor artistice dintre Ardeal și Moldova și Muntenia.

Di Petranu a scris și până azi studii în reviste de specialitate asupra ceea ce a făcut România dela unire pe terenul artei.

Ar fi de publicat un album al monumentelor istorice românești din Ardeal.

Di G. Moroianu aduce mulțumitele Secțiilor pentru instructiva conferință și roagă să se trimită broșurile publicate la principalele reviste și biblioteci.

Din activitatea Comitetului Central al „Astrei” culturale.

De **Al. D.**

Înregistrăm în cele ce urmează, activitatea pe care Comitetul Central al „Asociațiunii” de sub președenția dlui prof. *Dr. Iuliu Moldovan*, a desfășurat-o din Noemvrie 1932 și până astăzi.

Discușiunile și mai ales realizările ce vor fi mai jos semnalate, au menirea de a făuri în mintea cititorului o limpede imagine a ultimilor străduinți ale „Astrei” în tradiționala ei operă de culturalizare.

Trebuie să accentuăm dintru început că președenția dlui *Dr. Iuliu Moldovan* a adus o firească și necesară îmbinare a vechilor idealuri ale „Asociațiunii” cu nevoile imperioase ale momentului nostru istoric. Tradiția și poruncile vremii tind astfel a coexista dând „Astrei” acea soliditate organic-evolutivă din care se încheagă dârza ei durabilitate.

Programul de muncă al „Asociațiunii” a fost schițat în acest sens, în câteva linii pregnante de către dl Președinte *Iuliu Moldovan* în ședința din 3 Decemvrie 1932, a Comitetului Central.

D-sa a conturat mai întâiu idealul de totdeauna al „Astrei” în năzuința trezirii și menținerii vii a conștiinței naționale, a solidarității și disciplinei neamului prin contribuția efectivă a tuturor energiilor românești. Dacă închegarea acestei solidarități era — înaintea războiului — opera firească a opresiunilor maghiare, ea a devenit astăzi în statul nostru întregit — cu mult mai fragilă prin tendințele centrifugale ale unui individualism anarhic ca și prin decadența fizică, morală și intelectuală a neamului.

Munca „Asociațiunii” va trebui deci în mod natural îndrumată într-o prosperitate biologică și moral-intelectuală a națiunii, realizând ceea ce nici statul, nici indivizii singuratei n’ar izbuti.

Di Prof. *Iuliu Moldovan* observă apoi că vechile organe de lucru ale „Astrei” sunt potrivite operei mai sus citate, dar accentuează în propaganda culturală necesitatea adaptărilor locale. D-sa cere totdeauna o intensificare a muncii culturale a despărțămintelor, cele mai puțin

active luând pildă dela cele ce-și desfășoară tot entuziasmul și aparatul lor propagandistic. Obiectivul trebuie să depășească exclusivă combatere a analfabetismului și opera de educație economică, pătrunzând până în miezul marilor probleme naționale. În legătură cu acestea, dl Președinte propune înființarea unei *secții demografice*, care să euleagă în mod științific date relative la poporul nostru. Se insistă deasemeni asupra înființării de muzee regionale în care să se depoziteze obiectele ce oglindesc viața specifică a regiunilor noastre.

Cu aceste directive, comitetul central al „Asociațiunii” s’a străduit să-și creeze noi organe de acțiune culturală. S’a îmbrățișat astfel cu entuziasm ideea întemeierii *școalelor țărănești* după sugestivul model al celei din Sighet.

Dl Președinte *Iuliu Moldovan* a convocat la 19 Noemvrie 1933, la Cluj, pe conducătorii câtorva despărțăminte județene spre a discuta împreună posibilitatea înființării școalelor țărănești în cât mai multe puncte. Întru rezolvirea mai accelerată a acestei probleme, D-sa a cercetat apoi centrele din Turda, Reghin, Tg.-Mureș, Bistrița, Dej, Oradia, Beiuș, Salonta și Blaj, constatând aici împrejurări favorabile întemeierii școalelor. În ședința din 13 Ianuarie c., dl președinte comunică înțelegerea ce a făcut cu conducătorii despărțămintelor din Alba Iulia, Brașov, Făgăraș, Trei Scaune, Bistrița, Sighișoara întru înființarea de astfel de școale țărănești.

A doua nouă organizație menită să înfăptuiască în cadrele tineretului idealurile „Astrei”, acum în curs de sistematică închegare și generalizare, o alcătuiește „*Soimii Carpaților*”. Înfripată deocamdată în Cluj și în 18 comune din județul clujan cu scopul de a da tineretului român o educație integrală și cu secțiuni și în alte despărțăminte, programul instituțiunii a fost schițat — în aceiași ședință din 19 Noemvrie 1933 — de către creatorul ei, dl prof. *Dr. Iuliu Hațiegan*.

Secțiunea demografică și etnografică constituie, în sfârșit, un al treilea organ de lucru al „Asociațiunii”, creiat spre a combate în mod științific, documentat, *revizionismul* pe baze de date statistice. S’a preconizat de asemeni adunarea materialului documentar, având de obiect trecutul plin de suferințe al Ardealului și ilustrarea în special a revoluției din 1918. Conducătorul secțiunii demografice și etnografice este dl prof. *Silviu Dragomir*, care a primit și însărcinarea de a edita o mare revistă antirevizionistă în limba franceză, întru luminarea opiniei publice mondiale asupra problemelor românești.

Acțiunea antirevizionistă a preocupat de altfel în mod deosebit conducerea „Asociațiunii”. La mișcarea inițiată de dl Stelian Popescu, directorul „Universului”, „*Astra*” și-a oferit spontan sprijinul său întru nămirilor din 28 Mai 1933, dând în acest sens circulări tuturor despărțămintelor sale și delegând pe dl *Dr. G. Preda* — vice-președintele „Asociațiunii” — spre a lua cuvântul la marea adunare din Sibiu.

Întru urmărirea aceluiași țel, dl prof. *I. Moldovan* a preconizat în ședința din 2 Decembrie 1933 a comitetului central, organizarea de conferințe antirevizioniste ce urmează a fi ținute pe cât posibil de chiar

persoanele ce au luat parte la evenimentele din 1918, conferințe în cari să se prezinte viu și documentat sbuciumul vieții naționale și sfințenia drepturilor noastre intangibile.

Reorganizarea secțiunilor a format de asemeni obiectul preocupărilor conducerii „Astrei”. În ședința din 2 Decembrie 1933, dl președinte Iuliu Moldovan a comunicat comitetului central organizarea unor echipe de muncă până la reconstituirea definitivă a secțiilor.

S'a hotărât apoi la propunerea dlui președinte reaparitia „Transilvaniei” ca un buletin tehnic al propagandei culturale sub direcția dlui prof. Dr. Iuliu Moldovan și sub redacția dlor Dr. G. Preda, Dr. Horia Petra-Petrescu și prof. Al. Dima. Remarcăm pe terenul publicisticii, tipărirea în 1933 a nouă broșuri din „Biblioteca populară” și anume: 1. I. Pop-Reteganul: „Odinioară și acum”; 2. Horia Petra-Petrescu: „Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala”, piesă teatrală; 3. Victor Popa: „Poezii populare și chiuituri”; 4. Septimiu Popa: „Flori din grădina raiului”; 5. Sebastian Stanca: „Lege nouă”, comedie într'un act; 6. Dr. Sabin Opreanu: „Țara noastră, România”; 7. Calendarul pentru popor al „Asociațiunii” pe 1934; 8. Dr. Sebastian Bornemisa: De ce nu poate fi plugarul român comunist?; Boșca: Poezii populare din granița Năsăudului. S'au tipărit de asemeni potrivit hotărârii comitetului central, referatul adunării din Brașov al dlui prof. Dr. Iuliu Hațiegan: „Technica de propagandă la sate” și al dlui prof. Silviu Țeposu: „Colaborarea între „Astra” și alte societăți culturale, organele statului și ale autorităților locale”: probleme pe larg desbătute în ședințele comitetului și secțiilor.

E în discuție apoi reeditarea și amplificarea „Enciclopediei Române”: problemă pentru care dl prof. Sextil Pușcariu a depus un proiect. Se pregătește dar o importantă manifestare publicistică a „Asociațiunii”, ce-i va aduna desigur noi merite după distinsa apariție a „Gândului românesc”, revistă de cultură, editată de „Astra” în care-și dau întâlnire cele mai alese pene ale Ardealului contemporan.

Cu prilejul diferitelor comemorări, serbări sau solemnități de inaugurare a unor noi activități culturale, „Asociațiunea” a fost reprezentată prin dl Dr. G. Preda, vice-președintele ei. D-sa a vorbit la 24 Iunie 1933 la Orăștie și în comuna „Aurel Vlaicu”, la comemorarea a 20 de ani dela moartea sburătorului, la 9 Iulie 1933 la aniversarea centenarului nașterii lui Visarion Roman, la 16 Iulie, la desvelirea bustului lui Coșbuc, ridicat de „Acțiunea Românească” la Sibiu. Dl Dr. G. Preda a reprezentat de asemeni „Astra” la deschiderea în Sibiu, la 6 Iulie 1933, a cursurilor „Asociațiunii învățătorilor din România”, fiind invitat apoi a conferința la 31 Iulie la cursul de vară al învățătorilor din Târnava-Mare. La sărbătorirea centenarului orașului T.-Severin și la adunarea generală a societății „Teatrul”, ce a avut loc în prezența M. S. Regelui la 25 Octombrie 1933, ea și la inaugurarea Casei culturale din Orlat la 12 Noembrie, d-sa a rostit cuvântul „Asociațiunii”. La congresul general al cărții ce s'a ținut la 20 Maiu 1933 la București, „Astra” a fost reprezentată prin dl I. Agârbiceanu, secretarul secțiilor

literare-științifice. Referatul ce dsa l-a dezvoltat cu acest prilej, s'a tipărit în întregime în „*Transilvania*“ (Nr. 1—12 pe 1933).

Întru stimularea și intensificarea programului cultural, comitetul central a dispus trimiterea de circulare cu următoarele prilejuri:

a) În urma intervenției Ministerului Instrucțiunii, „*Astra*“ a cerut despărțămintelor să dea sprijinul ior comemorării lui *Alexandru-cel-Bun, Bogdan P. Hașdeu și N. Grigorescu*.

b) Sărbătorirea ca de obicei a zilei „*Astrei*“ — 1 Decembrie.

c) Comemorarea a 150 de ani dela jertfa lui Horea, Cloșca și Crișan, prin festivaluri ale despărțămintelor ce urmează a fi organizate în această primăvară, beneficiul lor trebuind a fi trimis despărțământului de Alba-Iulia, unde se va înălța martirilor un monument. Ministerul Instrucțiunii a fost de asemeni solicitat în același scop.

d) Sărbătorirea împlinirii a 15 ani dela Unirea Basărabiei cu Patria-mamă.

Mai însemnăm aci în sfârșit o seamă de importante înfăptuiri de ordin financiar, juridic și administrativ, menite să stimuleze acțiunea culturală a „*Asociațiunii*“ și cari se datorese activității comisiei financiare și hărniciei dlui vice-președinte administrativ G-ral G. Moga.

În urma stăruitoare intervenții a dlui președinte, Ministerul de Finanțe a binevoit să reducă cu 50% impozitele cinematografelor „*Asociațiunii*“, a celor conduse în regie proprie. S'au primit de asemeni întru intensificarea propagandei culturale — subvenții precum urmează: 200.000 Lei dela Ministerul Instrucțiunii, apoi 100.000 Lei dela același Minister, pentru tineretul din Cluj; 100.000 Lei dela Ministerul Sănătăți, pentru propagandă împotriva tuberculozilor; 1 milion dela Președenția de Consiliu pentru înființarea de școli țărănești. Sprijinul material pe care conducătorii departamentelor au binevoit să-l dea „*Astrei*“, este încă o dovadă a înaltei prețuiri ce se acordă de către atâtea personalități distinse, activității noastre.

Un act administrativ de o deosebită importanță, ce trebuie de aceea menționat aci, e executarea în adunarea din Brașov a hotărârii dela Deva, prin care se preconiza verificarea gestiunii financiare a „*Asociațiunii*“ de către un comitet de cenzori ales din afara comitetului central. Adunarea din Brașov a desemnat ca cenzori pe dnii Dr. N. Comșa, Const. Pop, directorul „*Albinii*“, dl Trandafir Preda, directorul școlii comerciale Sibiu, Dr. Gh. Proca, consilier mitropolitan, Romul Pop, directorul sucursalei Băncii Centrale din Sibiu.

Semnălăm în sfârșit o serie de acte juridice înfăptuite la intervenția comitetului central:

1. Prin hotărârea din 25 Iunie 1932, a Tribunalului Sibiu, s'a obținut recunoașterea ca persoană juridică a Fundațiunii soților „*Ninița și Daniel I. Monasterianu*“, din al cărei fond s'au acordat pe 1932—33 și 1933—34 bursele prevăzute în testament.

2. Prin sentința din 5 Noembrie 1932, a devenit persoană juridică și fundațiunea „*Demetriu Bălănescu*“ din Biserica Albă.

3. A fost recunoscută de asemeni ca persoană juridică prin hotărîrea din 8 Iulie 1933 fundațiunea „Întru memoria lui Dimitrie Moldovan“. Casei fundamentale decretată ca monument istoric, i s'au făcut și adaptări spre a putea produce un venit mărit.

Potrivit dorinței Drului Păcurariu-Bianu, comitetul central a dispus împrejmuirea monumentelor din Făget—Târnavă-Mică al fundatorului și părinților săi, înălțându-li-se și o cruce-monument.

Material informativ și cronică.

Apel.

Poate nicidecum legăturile sufletești cu trecutul nu au fost atât de tulburate, aproape întrerupte, ca în epoca următoare războiului și în ziua de azi. Răsturnarea sau sdruncinarea bruscă a ordinii economice și politice, a sistemelor de gândire și a concepției de viață prin evenimentele și urmările războiului, individualismul, care a urmat jertfelor concentrate, au creat o mentalitate nouă, ostilă intereselor neamului. O mentalitate, care vede în libertatea individuală, în exploatarea momentului, în abandonarea oricărei încătușări prin răspunderi față de trecut și viitor, prin norme morale tradiționale, cheia prosperării individuale, subordonând acesteia orice grijă, deci și aceea pentru binele neamului.

Orî, noi fii ai neamului suntem, avem răspunderi față de trecut și viitor și grija pentru prosperarea neamului trebuie să fie scopul suprem al existenței noastre.

Trebuie să cunoaștem trecutul, nu numai pentru a dovedi recunoștința noastră pentru jertfele și faptele înaintașilor, ci în deosebi pentru a ne lua îndrumări prețioase pentru politica noastră etnică, evitând greșeli, cari s'au răzbunat și urmând învățămintele faptelor și jertfelor cari au dus neamul nostru înainte. Pline de atari învățăminte sunt deceniile din urmă. Cei ce le-au trăit, cari s'au distins prin lupte și suferințe pentru neam, pleacă cu rîndul din mijlocul nostru și cu ei se duc și amintirile lor, mai grătore la suflet, decât rigidele însemnări ale istoriei. Și după ei se pierd și arhivele lor. Corespondențe, documente, însemnări, cari pot să verifice date din trecut, să servească ca prețioase documente pentru studiul și pentru obiectiva scriere a istoriei și să pună la justă valoare oameni și fapte. Să arate îndeosebi generațiilor tinere, că nu un intelectualism cosmopolit, disprețuitor al tradiției și trecu-

tului, nu un materialism, care distruge solidaritatea și conștiința națională, ci respectarea firei neamului, a cerințelor și intereselor lui dominante față de cele ale individului, respectarea indicațiunilor categorice ale trecutului îl pot da în mână armele pentru disciplinarea gândurilor și faptelor și pentru o biruitoare luptă, atât cu dușmanii din sufletul propriu, ca și cu cei din afară, mai conștiinți decât noi.

Iată pentru ce apelăm la înțelegerea și spiritul de jertfă a tuturor bunilor români, rugând să ni se trimită însemnări de amintiri, documente, scrisori broșuri, cărți, gazete, fotografii și orice alt material, care poate ilustra și verifica fapte, evenimente și personalități din trecutul Ardealului și Banatului. Acest material îl vom grupa după importanța lui într'un Muzeu național al Ardealului și Banatului sau în colecții muzeale locale, pentru a fi un izvor de documentare și cercetare, un mijloc de îndemnuri și îndrumare, relevând importanța hotărâtoare pentru evoluția noastră etnică, a conștiinței și solidarității naționale.

Materialul se va trimite pe adresa prezidiului „Astrei”, Sibiu, Strada Șaguna 6.

Dr. Iuliu Moldovan,
președintele „Astrei” culturale.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pentru domnii președinși ai despărțămintelor.

(Comemorarea lui V. Goldiș.)

Fostul nostru președinte: *Vasile Goldiș* a trecut la cele eterne. Profesorul ideal, adorat de elevii săi, ziaristul cu condeiul ager și cuvântul într'aripat, luptătorul politic dârz și idealist, pe vremea opresiunii străine, conducătorul înțelept și luminat al societății noastre, bărbatul de Stat, sfetnic prețuit al Tronului, după războiu — nu mai este! Panteonul neamului nostru a primit încă o personalitate marelă în sânul său, de unde pentru cei ce vreau să înțeleagă ne va da și de aici înainte sfaturi de aur.

Prețuind memoria fostului nostru președinte, ne vom ridica pe noi

înșine. Recapitulând activitatea sa plină de perseverență și de avânt, vom câștiga în puteri, lucrând amăsurat dorinței celui dispărut din mijlocul nostru.

Asociațiunea noastră culturală știe cât are să mulțumească fostului ei președinte. Turneele sale prin toate capitalele de județ ale Ardealului, Banatului, Crișanei, Maramureșului, când a vorbit cu conducătorii culturali și ai statului, aranjarea serbătoririi lui Avram Iancu, la Câmpeni; înviorarea vieții culturale din Basarabia și Dobrogea; vizitele „Astrei” culturale la București și Breaza; pentru apropierea între societățile surori; sprijinul bănesc acordat din visteria Țării, când era Ministru; congresul cultural (primul „Parlament cultural” românesc), ținut în 1930, la Sibiu — și multe

alte — iată îndemnuri și fapte concrete, strălucite, de ale lui Vasile Goldiș, cari sunt înscrise pentru vecie în cartea de aur a societății noastre.

Se cuvine deci să-i preaslăvim memoria din toată inima noastră. De aceea Dă rugăm dle președinte, să Dă gândești de pe acum la aranjarea unei *serbări comemorative* omagiale pentru fostul nostru președinte. Lăsăm în grija dvoastră alegerea punctelor dela serbarea comemorativă (cântări și declamări patriotice, citirea declarației de alipire la Patria-Mamă, compusă de regretatul defunct. etc.), precum și discursul comemorativ, omagial, în care să fie preaslăvit profesorul, scriitorul, bărbatul de Stat, marele patriot și conducătorul cultural, cu prodigioasă-i activitate.

Despre data finerii serbării comemorative Dă vom în cunoștința la timp.

*
.

O placă comemorativă pe casa lui Andrei Mureșianu. Un act de înaltă pietate și națională recunoștință s'a săvârșit de curând la Brașov.

Despărțământul local al „Astrei”, împreună cu societatea corală „Cântul nostru” din București, au pus pe casa în care a trăit și s'a sfârșit Mureșianu, o placă amintitoare a istoricului fapt.

S'a organizat — la 24 Ianuarie — un festival urmat de o procesiune la casa din strada Castelului 36, unde a vorbit în numele „Cântului nostru” dl *Paul Nedelcovici*, președintele societății, iar din partea orașului dl Dr. *N. Căliman*, asigurând asistența că nu peste mult, va fi che-

mată la inaugurarea monumentului lui Andrei Mureșianu.

În numele „Astrei”, dl *I. Colan* a rostit cuvinte vibrante, evocând spiritul veșnic viu al celui „*Deșteaptă-te Române*”, în sunetele energice și protestatoare ale căruia au crescut inimile generațiilor de martiri. Desprindem — din vorbirea dsale — fragmentul în care amintirile răbufnesc cu duritate spre a îndărji ostentativ rezistența națională a prezentului:

„Trecătorii rătăciți în orașul primei cărți românești, să se oprească o clipă în fața acestei inscripții și cu evlavie să spună: Aici a stat Mureșianu.

„Citind, gândul oricărui să spargă cetatea trecutelor noastre frământări naționale, par'că vinovat uitate astăzi, și fiecare aminte să-și aducă de un „Deșteaptă-te Române” în spiritul căruia au trăit bătrânii noștri, un „Deșteaptă-te Române” nou atunci, nou în vremea Memorandului, nou și cald în sufletele atâtor jertfiți în temnițele Vașului, Seghedinului și Clujului, viu în noi în iarna de cumpănă 1917, actual la 1 Decembrie 1918 și nou astăzi, când dobele emisarilor Budapestei asurzesc Europa cu sgomotul lor prevestitor de revanșă. Și să știți nou va fi mâine acest „Deșteaptă-te Române”, de-o fi să mai bubuie tunul la Tisa“.

Impresionantă a fost ideea de a se săvârși această faptă de mare valoare educativă — în mod simbolic — în ziua Unirii și în frumoasă înțelegere cu o societate din Dechiul Regat.

Al. Dima.

*

Pentru un chestionar pe sate despre starea social-economică a lansat despărț. jud Sibiu, în 1923, sub pre-

sidenția dlui Dr. Preda, următoarele întrebări, la cari au răspuns cele mai multe comune: 1. Câți locuitori are comuna, de ce confesiune, de ce neam? 2. Există o casă culturală? Dacă nu, unde se adună poporul Dumineca și sărbătorile? 3. Jocul unde se ține? 4. De când n'a fost „Asociațiunea” prin comună? 5. Șezători, conferențe se țin? Câte la an? 6. Care este lectura cea mai plăcută? (Ziare, reviste, cărți). 7. Există și de câte volume, o bibliotecă parohială, școlară sau a „Asociațiunii”? 8. Există skiopticon și electricitate în sat, pentru viitoare conferențe cu skiopticonul? 9. O societate a femeilor? 10. Cor bărbătesc? 11. Cor lumesesc? 12. Societate a tinerilor? 13. Fanfară? 14. Cooperative? 15. Țesătorii? 16. Biserica de când e clădită și în ce stare? 17. Școala de când e clădită, în ce stare? 18. Cei plecați din sat în America și aturea trimit acasă bani pentru scopuri culturale? 19. Alcoolismul e răspândit? 20. Boalele molipsitoare? 21. Boalele sexuale? 22. Mortalitatea copiilor? 23. Idei subversive (comuniste, etc.) există în comună? 24. Alte dorințe (școli de împletit, cârciumile închise, telefon, soc. pentru asigurarea vitelor, casă culturală, școli de meserii etc.) 25. Conferențieri, afară de acei ai „Asociațiunii”, au fost? 26. E iubit teatrul de diletanți? De câte ori la an? Ce se joacă mai bucuros?

*

„Boabe de grâu”. „Revistă de cultură”, editată de „Educația Poporului”, redactor dl *Emanoil Bucușa*.

Rar s'a editat la noi o revistă mai utilă și atât de bine redactată, ca „Boabele de grâu”.

Revista aceasta urea să fie o icoană fidelă a sbuciumului cultural

al epocii noastre și să recapituleze totodată tot ce a fost remarcabil în trecutul nostru.

Trecerea în revistă a tuturor instituțiilor de seamă, culturale, sociale, sportive, etc. este încredințată unor colaboratori de mână întâi. În tovărășia lor cetitorul ia la cunoștință o mulțime de așezăminte, despre cari avea de multe ori informații neprecize și așa visteria cunoștințelor sporește, contribuind ca spiritul defetist din epoca noastră să scadă.

Să ne explicăm: ignoranța cea mai crassă domnește de multe ori în ceea ce privește mișcarea culturală-socială la noi.

E mult mai ușor să susții că tot ce este în România este retrograd, primitiv, vrednic de compătimit, decât ca să-ți iai osteneala și să cunoști ceea ce au prestat generațiile trecute și ceea ce se prestează și în zilele noastre de către oamenii de bine.

Chiar numai frunzărind cei patru ani ai revistei „B. d. Gr.”, trecând în revistă: muzeele existente, instituțiile culturale, ca „Academia Română”, ca teatrele din București, Iași, Cluj, etc., universitățile „Arhivele Statului”, „Grădina botanică” din Cluj, „Fundăția Univ. Carol I.”, „Ateneul Român”, „Arhiva fonografică”, bibliotecile principale din țară, fundațiile caritative, bisericile cu odorele lor, palatele culturale, frumusețile naturii, cu „Touring-Club”-ul românesc, etc. etc., și se desprinde imperios de pe buze exclamația: „dar bine, astea sunt lucruri și instituții *minunate!*” și ajungi la convingerea neștrămutată că numai ignoranța te silește să pleci capul și că ignoranța aceasta este *punibilă* în zilele noastre.

În „buletinul“ nostru, care se ocupă — în special — cu tehnica culturală, încreștăm cu deosebită satisfacție că „B. d. Gr.“ dă o atenție mare tocmai acestei tehnici, discutând în cronicile sale nu numai metodele de propagandă dela noi, ci și din străinătate. În „Cronica“ aceasta aflăm prețioase informații privitoare la: cărți, conferințe, congrese, expoziții, teatru, muzică, cinematograful, radio, turism, sport, educație fizică.

Cine vrea să aibă o icoană fidelă despre România din trecut și cea prezentă, nu poate trece peste „B. d. Gr.“.

Trebue să remarcăm și forma exterioară a publicației, gustul estetic de care dau dovadă redactorii. Partea ilustrativă este cât se poate de îngrijită și reproducerile nu lasă nimic de dorit, nici chiar pentru ochiul obicinuit cu publicațiile culturale model din străinătate. „B. d. Gr.“ pot ține concurența cu oricare publicație occidentală.

Ne-am bucura dacă „B. d. Gr.“ s'ar răspândi cât mai mult, deoarece ele sunt chemate să dea prilej de discuții folositoare și în „șezătorile“ noastre culturale și — unde se află câte un aparat „epidiascop“ — să ofere un foarte bogat material de proiecțiuni pe pânză.

Cu satisfacție luăm la cunoștință că „B. d. Gr.“ au dat o deosebită atenție „Astrei“ noastre, publicând, în a. I, un articol special, cu 26 figuri, înregistrând toate adunările noastre generale și întovărășindu-le cu fotografii bine alese.

Ne rezervăm dreptul de a discuta în decursul apariției „buletinelor“ ce începem, unul și altul din articolele din „B. d. Gr.“, publicație, care face onoare redactorului ei, dlui *Emanoil Bucuța*.

Abonamentul: pe un an cu 280 Lei, pe șase luni 140 Lei, plătit anticipat pe adresa: *Casierului Imprimeriei Naționale București V, Calea Șerban Vodă 133*, abonament la „Boabe de grâu“.

(H. P.-P.)

*

Reaparitia „Albinii“. Pe vechile ei drumuri de odinioară, pe urmele tradiției închegate printr'o activitate de 35 de ani ce a știut să deschidă semeață cale în inimile oropsite ale țăranului român, a reapărut — floare a darului regesc — „Albina“ cu zumzetul ei înviorător de o mai bună viață materială și morală pentru cei mulți, cu mierea atâtor învățăături și sfaturi menite să îndulcească nevoile sufletului nostru popular.

Editată ca ofrandă a *Fundațiilor culturale regale*, sub redacția dlui *D. Ciurezu* — poet ce a știut să imprime versurilor sale unduire din adâncul zăcămintelor noastre folkloristice, — „Albina de acolo din văgăuna munților, pe cursul apelor și întinsul câmpiilor, peste toată acea lume de muncitori, întinde azi un fir de legătură între toți cei cari fac una cu acest pământ“, cum glăsuiește cuvântul de început. În 16 pagini mari, smălțuite cu atâtea chipuri și privelști, cu ilustrări ale textelor închinare marelui anonim, foata se străduiește să dăruiască săptămânal vieții noastre populare un instructiv și educativ îndreptar.

„Știri din toată țara“, evocări „din trecutul nostru“, înviorări „din credințele populare“, sfaturi prețioase ca aurul pentru agricultori, învățăături de „medicină și igienă“, încreștări de „povești-muzică și poezii populare“, probleme ale școalei, chestiuni de gospodărie, legiuiri, științe — iată fagurii în cari

„Albina“, harnica lucrătoare de totdeauna, își toarnă mierea-i binecuvântată.

Cum străduința de adaptare la nivelul popular este vădită în această foaie pentru popor, iar prețul ei extrem de modest o face tuturor accesibilă, sugerăm propagandiștilor noștri ideea de a sprijini viu difuzarea în mâini cât mai multe a „Albinii“. Vor săvârși o faptă ce va trezi desigur un puternic răsunset în sufletul sătenilor noștri.

(Al. Dima.)

*

Școalele țărănești. În urma apelului lansat de instituțiunea noastră

către despărțămintele central-județene, în scopul de a înființa școale țărănești, s'au înființat astfel de școale până la încheierea numărului prim al „Transilvaniei“, în următoarele despărțăminte: Brașov, Cluj, Făgăraș, Tg.-Mureș, Oravița, Satu-mare, Salonta, Turda și Zălau, iar despărțământul Trei-seaune a trimis la Brașov un grup de 10 țărani, ca să ia parte la cursurile organizate de acest despărțământ.

În Nr. 2 al buletinului vom putea aduce detalii asupra școalelor țărănești, care a devenit o problemă importantă în programul de muncă al „Asociațiunii“.

Errată.

La pag. 12 rând 24, în loc de „colț“, se pune „cult.“

Idem la pag. 13, rând 4, în loc de „dispoziție“ se pune „dispariție“.

La pag. 48, rând 7, în loc de „soluție“ se pune „selecție“.

Art. dlui Al. Dima: Tradiția culturalizării maselor în Ardeal, urmează a se alătura cap. Figuri și fapte pilduitoare din trecut.

Ultimele numere ale „Bibliotecii populare“ sunt următoarele:

Nr. 200. *Holberg: Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala.* Comedie în 3 acte. După Holberg, de Horia Petra-Petrescu.

Nr. 201. *Victor Popa: Poezii populare și chiuituri din Țara Oltului.*

Nr. 202. *Flori din grădina raiului.* (Viețile unor femei sfinte.) De Septimiu Popa.

Nr. 203. *Lege nouă*, comedie într'un act. De Sebastian Stanca.

Nr. 204—5. *Țara noastră.* (Scurt manual de geografie economică.) De Prof. Sabin Opreanu.

Nr. 206. *Calendarul pentru popor al „Astreii“* pe 1934. Redactat de Horia Petra-Petrescu.

Nr. 207. *De ce nu poate fi țărânul român bolșevic.* De Sebastian Bornemisa.

Nr. 208. *„Poezii populare din granița Năsăudului“.* De Al. Boșca.

Fiecare număr costă numai 5 Lei (Calendarul 15 Lei) și se poate comanda la librăriile din țară, precum și la Asociațiunea „Astra“, Sibiu, Str. Șaguna Nr. 6.